



Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning

**Att arbeta med hörförståelse i förskolan.
En studie om pedagogers syn på
relationen mellan litteratur och texter och
arbetet med barns läs- och hörförståelse
i förskolan.**

Anna Kennedy

Författare

Anna Kennedy

Titel

Läsförståelse i förskolan

Engelsk titel

Listening comprehension in a preschool context

Handledare

Hilma Holm

Examinator

Kerstin Hansson

Sammanfattning

En semistrukturerad intervjustudie, i vilken förskollärare under samtalsliknande former fått besvara frågor om hur barn möter texter i förskolan och hur förskollärare arbetar med dessa med fokus på barns språkutveckling och läs- och hörförståelse. Begreppet texter tolkas ur ett vidgat textbegrepp och resultatet analyseras utifrån teorier om literacy och sociokulturell teori. Resultatet ger vid handen ett arbetssätt som stämmer väl överens med teorier om literacy.

Ämnesord

Förskola, Språkutveckling, Läsförståelse, Hörförståelse, Literacy

Innehåll

1. Inledning	6
1.1. Literacy, demokrati och förskolans språkmål.....	6
1.2. Syfte och problemformulering.....	7
1.3. Forskningsfrågor.....	8
1.4. Några nyckelbegrepp	8
2. Metod.....	10
2.1. Metodval.....	10
2.2. Urval	10
2.3. Genomförande.....	11
2.4. Etik	12
3. Forskningsöversikt och teoretisk bakgrund.....	13
4. Redovisning av resultat.....	19
4.1. Läroplanen	19
4.2. Läs- och hörförståelse och daglig literacy	21
4.3. IKT	25
4.4. Flerspråkighet.....	27
5. Analys av resultatet	28
5.1. Läroplanen	28
5.2. Läs- och hörförståelse som en del av literacy	29
5.3. Flerspråkighet.....	30
5.4. IKT	30
5.5. Sammanfattning	31
6. Diskussion	32
Referenslista	33
Bilagor.....	

Bilaga 1: Frågor till informanter.

Bilaga 2: Missivbrev och medgivande

Bilaga 3: Transkriberade intervjuer

1. Inledning

1.1. Literacy, demokrati och förskolans språkmål

Förskolan ingår i skolväsendet och vilar på demokratins grund. Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på (Skolverket, 2018, s.5).

Min utgångspunkt är att språket är vårt viktigaste verktyg när det gäller att fullt ut delta i ett demokratiskt samhälle och att det är förmågan att förstå och göra sig förstådd hos medborgarna som är grunden för demokratin. Med detta perspektiv blir språket avgörande både för individen och samhället. Hur väl vi kan tolka och förstå det talade och skrivna ordet kan ses som en del av vår språkliga förmåga och som en väg till vidare kunskap. Därför vill jag studera hur förskollärare arbetar med litteratur och texter tillsammans med barn.

Björklund (2008, s. 18) gör en koppling mellan literacy, demokrati och förskolans språkmål. I förskolans kommande läroplan står det att ”Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman (Skolverket 2018)”. Även Bergöö och Jönsson (2012, s.11–12) gör kopplingar mellan det demokratiuppdrag och uppdragen som gäller språkutveckling och identitetsutveckling som finns beskrivna i förskolans läroplan. De menar att uppdragen går att tolka som ett enda sammanhållet uppdrag. Genom detta synsätt är det arbete som bedrivs härvidlag i förskolan idag något som kommer att ha inflytande på vår demokrati imorgon och detta har gjort stort intryck mig.

När jag varit ute på mina VFU-perioder i olika förskolor har jag sett många varierande exempel på hur och hur mycket man i förskolan arbetar med litteratur och texter. Denna variation kan leda till en språklig ojämlikhet vilken jag menar kan påverka barnens fortsatta skolgång.

Något jag fastnat för och som jag uppfattar som en viktig grund till ett rikt språk är hur man i förskolan arbetar med barns läsförståelse. Björklund (2008, s.16) tar upp hur en grundläggande förförståelse skapas i sociala sammanhang och nämner läsning som ett exempel på kommunikativa processer barn möter tidigt i livet. Att förstå det man läser eller – som fallet oftast är när det handlar om yngre barn – det man ser i illustrationerna eller får uppläst för sig, kan ses som en liten men viktig grund till språket, den egna identiteten och i förlängningen också deltagandet i vårt demokratiska samhälle.

Bilderboken har under mina VFU-perioder varit den bokform som varit dominerande i förskoleverksamheten. Genom ett vidgat textbegrepp är barnvisor, ofta genom Ipaden, den textform jag stött på mest frekvent.

Även om den läroplan som gäller fram till den 30 juni 2019, Läroplan för förskola Lpfö 98 rev. 16, på många sätt framhåller skriftspråket så saknas i stort sett formuleringar om litteratur och böcker. Den kommande läroplanen, Läroplan för förskolan Lpfö 2018, som börjar gälla den 1 juli 2019 är tydligare i sina formuleringar. Den fastslår bland annat att barns ”ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter (Skolverket 2018).”

Trots den gällande läroplanens (Skolverket 2016) och tidigare läroplaners otydlighet om ämnet har böcker och läsning traditionellt haft ett relativt stort utrymme i förskolan. Detta skulle kunna kopplas till att pedagogerna i förskolan har haft handlingsutrymme att tolka läroplanen och lägga upp verksamheten därefter (Kåreland, 2013, s. 125–126).

1.2. Syfte och problemformulering

Att barn genom språket lär sig förstå sin omgivning och sin egen plats i denna är en viktig del av förskolans uppdrag. Samtidigt som förskolans läroplan lägger stor vikt vid skriftspråket står det in den nu gällande läroplanen inte mycket om litteraturläsning och litteratur. Därför vill jag fördjupa mig i hur man som förskollärare utifrån detta arbetar med litteratur och texter tillsammans med barnen.

Mitt syfte med uppsatsen är att studera hur förskollärare arbetar med litteratur och texter tillsammans med barn med fokus på läs- och hörförståelse. Genom intervjuer med

yrkesverksamma förskollärare hoppas jag få mina forskningsfrågor besvarade och genom dessa en djupare kunskap och förståelse om mitt syfte.

1.3. Forskningsfrågor

Genom följande forskningsfrågor

- Vilka sorters texter möter barn i förskolan?
- Hur väljs dessa texter ut?
- Hur används de i undervisningen med fokus på läs- och hörförståelse?
- Med vilka syften används de i undervisningen?

1.4. Några nyckelbegrepp

I följande stycke kommer jag att lyfta fram och förklara hur jag använder några för arbetet viktiga begrepp: *läsning, läsförståelse, läs- och hörförståelse, text, literacy, ett vidgat textbegrepp, semiotik och multimodalitet*.

I den litteratur jag studerat inför det här arbetet är det vanligt att olika författare använder olika termer för att beskriva hur barn utvecklar hör- och läsförståelse. Det handlar framförallt om man väljer att dela upp dessa som två olika begrepp: nämligen hörförståelse och läsförståelse eller väljer att låta begreppet läsförståelse omfatta även hörförståelse hos yngre barn.

Bergöö och Jönsson (2012, s.11) skriver om läsning när det gäller yngre barn att det sällan innebär att de läser på egen hand. När det gäller termerna *läsning* – och även *läsförståelse* – använder författarna dessa oftast med innebörden att en vuxen läser högt för barnen som då ”läser med öronen”.

När det handlar om yngre barn som ännu inte kan läsa själva finns det författare som istället väljer använda begreppet hörförståelse. Bland dessa finns Hikkonen som beskriver det så här:

Läsförståelse är något som förutsätter förmågan att kunna läsa, men eftersom barn i förskoleåldern vanligtvis inte läser själva handlar det i stället om hörförståelse ... Hörförståelse, och senare läsförståelse,

handlar om att lyssnaren och läsaren skapar mening när hen möter en text. Begreppet text i forskningssammanhang kan betyda både skrivna och talade texter samt bilder.

(2015, s.11)

Jag har valt att använda mig av det samlade begreppet *läs- och hörförståelse*. Läs- och hörförståelse blir då ett begrepp som förtydligar att det är barns begynnande tolkning av texter som avses och att den tolkningen kan röra sig både om det man upplever med syn och med hörsel.

Termen *text* tolkar och använder jag utifrån teorier om *multimodalitet* och ett *vidgat textbegrepp* och *literacy*. *Multimodalitet* handlar om att föremål, gester, ord och symboler inte per automatik har en betydelse utan att innebörden skapas i det sociala sammanhang där dessa blivit till och används. Genom människors sociala interaktion skapas en gemensam betydelse. Biologiska-, psykologiska- och sociala förutsättningar spelar in när vi sorterar och klassificerar vår omvärld. Hjärnan bearbetar det vi upplever genom våra sinnen – en biologisk förutsättning. Denna bearbetning är dock beroende av på vilket sätt det upplevda framstår som meningsfullt för individen i ett socialt sammanhang – psykologiska och sociala förutsättningar. Denna process utmynnar i att vi skapar tecken som representerar något (Selander & Kress, 2017, s.26). Till *multimodala* texter räknas exempelvis teve och film – medier vilka barn ofta får tidig kontakt med. Björklund tar upp hur Kress (2003, se Björklund 2008, s. 22) beskriver *literacy* som en *semiotisk* praktik – semiotik är en vetenskap som behandlar tecken och dess olika betydelser (NE, 2019) – som förutom språket också inkluderar gester, symboler, ikoner, bilder och musik. För detta använder han begreppet multimodalitet.

Literacy är ett engelskspråkigt begrepp som ofta översätts till svenska med ”läs- och skrivfärdigheter” och ibland till ”skriftspråkliga aktiviteter” men svenska tolkningar har ofta svårt att få med hela innebörden begreppet har på engelska (Bergöö & Jönsson, 2012, s.21). Björklund (2008, s. 20) använder sig i sin avhandling av ordet *litteracitet* istället för engelskans *literacy* som ett försök att introducera en svensk terminologi för samma begrepp – i den här uppsatsen väljer jag att för läsbarhetens skull vara konsekvent och enbart använda mig av ordet *literacy*. Hon skriver att förutom att omfatta läsande och skrivande har begreppet efterhand fått en utvidgad betydelse som även inkluderar tecken

och bilder. Ny kunskap och nya kommunikationssätt har tillkommit och förändrat det vi vet och hur vi kommunicerar i grunden. För dessa processer är literacy ett centralt begrepp (Barton, 2007 se Bergström, 2008, s. 15). Lindö (2009, s.42) skriver att begreppet literacy har sin grund i de tecken och symboler vi kommunicerar med. Men förutom att kunna tolka information från muntliga källor, skriven text, bilder och rörliga bilder så handlar literacy också om att kunna associera till tidigare erfarenheter, dra slutsatser, uppfatta budskap i texten och läsa mellan raderna. Hon fortsätter med att förklara att man i forskningssammanhang och styrdokument använder sig av det *vidgade textbegreppet* när man förutom tryckt eller handskriven text i sammanhanget inkluderar andra textorienterade aktiviteter så som avlyssning, drama, film, video och bilder.

2. Metod

2.1. Metodval

Då mitt syfte varit att fördjupa mig i vilka sorters texter barn möter i förskolan och hur förskollärare arbetar med dessa texter med fokus på barns språkutveckling och läs- och hörförståelse har jag valt utgå från en kvalitativ forskningsansats. Då avsikten är att skapa en djupare förståelse av hur informanterna själva uppfattar och ser på sitt arbete utifrån arbetets frågeställningar bedömde jag att intervjuer var en lämplig metod för datainsamling (Denscombe, 2016, 264). Genom en semistrukturerad intervjustudie med yrkesverksamma förskollärare har jag låtit informanterna svara på 20 öppna frågor (se Bilaga 1 Frågor och Bilaga 3 Transkriberade intervjuer). På så vis hoppas jag få svar på mina forskningsfrågor.

2.2. Urval

I studien har jag intervjuat fyra yrkesverksamma förskollärare – alla med mångårig erfarenhet – om hur de arbetar med språkutveckling och litteratur.

Denscombe (2014, s. 265) rekommenderar att den som tänker använda intervjuer i ett forskningsprojekt först ställer sig ett antal frågor rörande praktisk genomförbarhet. Då jag svarat på dessa kom jag fram till att en semistrukturerad intervjustudie, genomförd på en geografiskt närbelägen ort (för att göra studien så tids - och kostnadseffektiv som möjligt) var lämplig.

För denna småskaliga intervjustudie ansåg jag att ett explorativt urval vara lämpligt (Denscombe, 2016, s. 63). Då en intervjustudie baserad på enbart fyra intervjuer inte kommer att generera ett resultat som kan sägas vara allmängiltigt för all förskoleverksamhet hoppades jag istället få intressanta exempel och data representativa för informanternas arbetsplatser.

För att få kontakt med för studien lämpliga informanter beslöt jag att ta hjälp av förskolechefen på en närbelägen ort och genom denna efterlysa förskollärare som var villiga att ställa upp. Jag började med att skicka ut en förfrågan till förskolechefen jag i vilken jag beskrev mitt ämne och mitt syfte och bifogade en kopia av det missivbrev som jag formulerat (se bilaga 2). Jag fick ett positivt svar och namn på fyra förskollärare (varav tre var fördelade på två förskolor och en med språkliga arbetsuppgifter på flera förskolor inom ett rektorsområde) som var villiga att ställa upp som informanter.

Jag valde att utföra intervjuerna på en ort där jag inte själv varit verksam inom förskolan – varken som student eller vikarie. Detta för att kunna genomföra intervjuerna utan att personliga relationer till informanterna skulle påverka. Detta innebar förstås också att jag på förhand inte visste vilken språklig verksamhet som bedrevs på de förskolor mina informanter var verksamma men samtidigt att jag genom urvalsprocessen kunde förmoda att mina informanter hade ett visst intresse för ämnet.

2.3. Genomförande

Efter att jag fått kontaktuppgifter till informanterna via verksamhetschefen på orten bestämdes plats och tidpunkt för intervjuerna via mejlkontakt med informanterna själva och de fick då även missivbrevet bifogat som fil. Detta fick de även utskrivet i pappersform när vi senare träffades och då fick de även underteckna ett medgivande till att delta i studien.

Genom att förbereda en semistrukturerad intervjustudie med 20 intervjufrågor, där frågorna har ett fast ämnesinnehåll men där ordningsföljden är flexibel, var målet att genomföra intervjuerna i en samtalsliknande form. Den intervjuade gavs möjlighet att fördjupa sig och utveckla sina tankar och uppfattningar om de ämnen som avhandlades (Denscombe, 2016, 266–267). Då jag skriver ensam och fältanteckningar inte skulle kunna täcka in allt som sades i intervjuerna valde jag att spela in intervjuerna på diktafon (Denscombe, 2016, 279). Det finns ytterligare skäl till att jag valde just diktafonen som

inspelningsverktyg: den har en mycket god ljudupptagningskapacitet (Denscombe, 2016, s.279) och den jag använder mig av är inte interaktiv vilket gör att delning av filer inte kan ske av misstag. Detta ger mig stor kontroll över det material som de inspelade intervjuerna utgör och gör diktafonen till ett mycket säkert redskap ur ett datasäkerhetsperspektiv (Denscombe, 2016, s.441). Intervjuerna genomfördes under två dagar på en av de förskolor som ingick i studien. Dag 1 intervjuades tre informanter och dag 2 den fjärde. Varje intervju genomfördes enskilt och tog cirka 60 minuter. De semistrukturerade intervjuerna genomfördes under samtalsliknande former och jag använde mig av det förberedda frågeformuläret främst som en checklista för att kontrollera att alla frågeställningar täcks under samtalet. Under intervjuerna la jag mig vinn om att lämna utrymme för informanterna att svara genom att inte själv automatiskt fylla tystnaden, genom att använda mig av upprepning och ställa följdfrågor (Denscombe, 2016, 274–275).

I nästa steg transkriberades intervjuerna. Detta gjordes genom att avlyssna inspelningarna och ordagrant skriva ner det som sagts. De inspelade intervjuerna är i genomsnitt 50 minuter långa och utskrifterna består av totalt 46 sidor text. De återfinns i en något förkortad version i slutet av arbetet (Bilaga 3).

Slutligen kommer de transkriberade intervjuerna att analyseras med teoretisk utgångspunkt i teorier om literacy och sociokulturell teori.

2.4. Etik

För att säkerställa individskyddet finns de forskningsetiska principerna. De består av fyra grundkrav som ska vägleda den enskilde forskaren i sin forskning men de utgör också riktlinjer etikkommitténs granskning av forskningsprojekt inom Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap utgår ifrån (Vetenskapsrådet 2002).

De fyra grundkraven nedan tillgodoses enligt följande:

- **Samtyckeskravet:** innebär att det är frivilligt att delta i forskningen. Personer ska inte lockas eller pressas att ställa upp.
- **Informationskravet:** den som deltar har rätt till relevant och korrekt information. Barn under 15 år behöver dessutom ha skriftligt godkännande från vårdnadshavaren.

Dessa båda krav tillgodoses genom att informanterna får ta ställning till det missivbrev i vilket jag presenterar mig själv och studiens syfte, vad som förväntas av deltagaren och när och hur studien ska genomföras. Missivbrevet bifogades som fil vid första mejlkontakten och överlämnades sedan skriftligen vid intervjutillfället. I missivbrevet förklarar jag hur jag kommer att uppfylla de fyra forskningsetiska grundkraven och att studien är frivillig och att den som deltar när som helst kan hoppa av. Till missivbrevet kopplas en kortfattad medgivandeblankett där informanterna får intyga att de frivillig deltar i studien.

- Konfidentialitets kravet: ska skydda de deltagandes integritet.

Detta krav tillgodoses genom att informanternas personnamn enbart förekommer på medgivandeblanketten vilken jag förvarar på mitt låsta arbetsrum. I alla andra dokument använder jag kodnamn både för informanterna och deras arbetsplatser. Jag har spelat in intervjuerna på diktafon och lägger inte heller över ljudfilerna på någon annan datorenhet vilket gör att de inte kan råka spridas av misstag eller dataintrång. Diktafonen förvaras i mitt låsta skrivbord.

- Nyttjandekravet: är en garanti för att data och forskningsresultat hanteras korrekt och enbart används till det som angivits.

Detta krav tillgodoses genom att data och forskningsresultat förvaras, behandlas och brukas i enlighet med vad som stipuleras i de forskningsetiska principerna och det som står angivet i missivbrevet.

3. Forskningsöversikt och teoretisk bakgrund

Björklund (2008, s. 16) skriver i sin avhandling med titeln *Att erövra litteracitet: Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan* om forskning vilken uppmärksammat tidigt läsande och skrivande i både anglosaxisk och nordisk forskning gradvis gett uttryck för ett förändrat synsätt. Det har skett en utveckling från att betrakta barnet enbart utifrån mognad, och som en konsekvens av detta anpassa undervisningen därefter och se barn som kompetenta individer vilka själva är kapabla att medverka i sitt eget lärande. Ett renodlat biologiskt synsätt på barns språkutveckling har ersatts av ett synsätt där sociala sammanhang och kommunikativa processer ses som centrala. Samspel i sociala sammanhang skapar enligt Björklund förförståelse och kan

ses som början på ett lärande. Skrivande och läsande ses som kommunikativa processer som barn möter tidigt i livet. Björklund hänvisar till de språkliga mål som fanns formulerade i den dåvarande läroplanen för förskolan (Skolverket, 2006). Här tar hon upp strävansmålen att varje barn ska ges möjlighet att utveckla ett rikt och nyanserat talspråk liksom att få kommunicera och uttrycka tankar tillsammans med andra. Här ingår också att lägga grunden för barns intresse för skriftspråk och symboler och att barn får möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna, berätta reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar. Dessa renodlat språkliga mål kopplar Björklund till målen att barn ska få utveckla sin skapande förmåga och förmedla sina upplevelser i lek, bild, rörelse, sång, musik, dans och drama. Min tolkning är att alla dessa olika mål på olika sätt ingår – eller kan ingå – i förskolans literacy arbete och på så vis även med den grundläggande läs- och hörförståelsen. Det har tillkommit nya versioner av förskolans läroplan sedan Björklund författade sin avhandling och även om de språkliga målen har förtydligats i synnerhet i den senaste versionen (Skolverket 2018) så är utgångspunkten den samma.

Björklund (2008, s. 236) skriver att forskning kring tidig literacy främst har kritats mot barn i fem- till sexårsåldern och det finns ytterst lite forskning om barn i åldrarna ett till fyra år. När det gäller den här gruppen har det istället varit språkutveckling i traditionell mening som varit föremål för studier.

Genom att de språkliga intentionerna i förskolans läroplan, där ett tillvaratagande av barns naturliga nyfikenhet och intresse för texter i olika former, förverkligas ser Björklund (2008, s. 237–238) att literacy i dag, inte som tidigare sorterar under språkutveckling och psykologi, utan har blivit en angelägenhet för den vardagliga kommunikationen i den sociala och kulturella kontext som förskolan utgör. Detta stämmer överens med det sociokulturella synsätt, där literacy kan förklaras som sociala praktiker, vilka uppstår i sammanhang som direkt eller indirekt kan kopplas till skriven text (Björklund, 2008, s. 239). Lindö (2011, s. 19) skriver om att språkutveckling kan studeras utifrån en mängd olika teoretiska utgångspunkter, där ett perspektiv är det sociokulturella perspektivet genom vilket man kan studera hur barn tillsammans med vuxna skapar en kontext som påverkar individens utveckling.

Björklund menar att läsande och skrivande utgör en liten del av det stora och omfattande literacyfältet och att det är viktigt att studera literacy i sin helhet för att skapa en förståelse för de ingående delarna. Barns vardag är generellt sätt till stor del är förlagd till förskolan

och det blir betydelsefullt att studera vad det är för literacyaktiviteter – i synnerhet med fokus på läsande och skrivande barn – möter där. Kunskap om literacy hos de yngsta barnen kan komma att minska polariseringen mellan förskolans fokus på språkutveckling och skolans fokus på läs- och skrivförmåga och istället flytta fokus mot hur barn utvecklar literacy (Björklund, 2008, s. 17).

Björklund beskriver i resultatet hur barnen i studien möter literacy i form av literacyhändelser och literacypraktiker. Literacypraktikerna delar Björklund (2008, s. 198) in i berättande literacypraktiker och läsande literacypraktiker. De berättande praktikerna inbegriper *involvering*: att berätta i dialog, *delaktighet*: att ha rätt att berätta och att initiera berättande och *autonomi*: att berätta sagor. De läsande praktikerna inbegriper *solitära* praktiker: läshandlingar, bläddring, text/bild och *kollektiva* praktiker: läsningens praktik, skrivandets praktik och försvar/förhandling.

Literacyhändelser definieras som observerbara, består av deltagare, utspelas i en specifik kontext och att redskap tillsammans med någon form av aktivitet ingår (Björklund, 2008, s. 191). Dessa literacyhändelser består av: berättelser, läsning- text, bok och bläddring, skrift, tecken, bilder och flerdimensionella artefakter och ritande/skrivande och sjungande. Enligt synsättet att läsning och skrivande är en liten del av ett större literacybegrepp borde det samma gälla för läs- och hörförståelse och omvänt finns det enligt mig anledning att anta att läs- och hörförståelse kan ingå i även andra literacy sammanhang.

I resultatet av Björklunds studie kommer det fram att berättande, läsande och skrivande förekommer utan någon inbördes ordning; barn föredrar berättelser med en viss komplexitet, barn förlägger sina literacyaktiviteter till vissa platser, barn ser sig själva som läsare och författare, barn skapar kunskap ur berättelser, tillsammans skapar barn gemensamma literacypraktiker sprungna ur deras vardagliga interaktion och det sociala sammanhang i vilket de befinner sig (Björklund, 2008, s. 209 & 247).

I avhandlingen *Bilderboken – på väg mot en teori*, vilken kom i tryck första gången 1992 och återutgavs 2001 med nytt förord och efterord, studerar Rhedin specifikt bilderboken som litterärt medium. För det språkliga arbetet i förskolan har bilderboken traditionellt haft en stor betydelse och det är därför relevant för mitt arbete att titta närmare på

bilderboken som genre. Här torde pedagogernas synsätt spela stor roll gällande vilken typ av bilderböcker som barnen får möta i förskolan. Som genre sett är bilderboken långt ifrån enhetlig. Utmärkande för bilderboken som sådan är att det är böcker med många bilder i, med ett ofta påkostat yttre och ett begränsat sidomfång (Rhedin, 2001, s.12). Ett sätt att definiera vad en bilderbok är skulle kunna vara ”en bok av begränsat omfång som i skönlitterärt syfte vill berätta en historia genom en kombination av text och bilder, så att det förekommer minst en bild per uppslag (Rhedin, 2001, s. 17). En tendens när det gäller den moderna bilderboken, som Rhedin (2001, s.13) tar upp, är att den ger uttryck för ett allt mer sammansatt och komplext förhållande till verkligheten. Detta kommer till uttryck framförallt genom dynamiken mellan text och bild. I vissa av sina mer avancerade former menar Rhedin att bilderboken snarast bör uppfattas som ett estetiskt verk med koppling till de gestaltande konstformerna. Detta innebär också att den kan problematisera verkligheten och ta upp ämnen som är provocerande i förhållande till de vuxna läsarna – eller som Rhedin skriver *förmedlarna* – och dessutom utmana barnlitteratur som litterär genre genom att inte enbart rikta sig till barn. Rhedin tar vidare upp en motsatt trend med mera traditionella bilderböcker – vilka ofta bygger på klassiska folksagor eller själva utgör moderna folksagor. Dessa böcker anses ofta vara mera lämpade och lättfattliga för barn. En tredje trend är bilderböcker med ett pedagogiskt innehåll. Här vill den vuxne författaren eller *sändaren* nå barnen med ett visst ämnesinnehåll. I verkligheten är dock gränserna mellan dessa olika bilderboksformer mycket flytande. Dessutom görs det oftast inte någon skillnad i recensioner och kulturdebatt vare sig gällande vilken typ av bilderbok man talar om eller utifrån vilket synsätt man bedömer den. Det innebär att en pedagogiskt syftande bilderbok av vissa kritiker kan avfärdas ifrån konstnärliga aspekter medan en estetiskt syftande bilderbok kan få kritik för att vara opedagogisk eller rent av olämplig för barn utifrån didaktiska aspekter. Detta leder till en kategoriförvirring som inte bara gäller bilderboken utan faktiskt barnlitteraturen som sådan. Barnlitteraturen har blivit ett svårdefinierat område både estetiskt och pedagogiskt sett (Rhedin, 2001). Jag tror att Rhedins resonemang avspeglas även i hur diskussionen ser ut inom förskolan.

Rhedin (2001, s.18) tar också upp hur man ofta använt relationen mellan text och bild för att kategorisera bilderboken. Här skiljer man mellan pekböcker – med enstaka bilder utan koppling till varandra och utan text, bildhistorier – bilderna förmedlar en berättelse som ibland kan understödjas av text, bilderböcker – här har texten tagit över berättelsen eller

samverkar tillsammans med bilden, och illustrerade småbarnsböcker – bilden används sporadiskt för att markera texten. Även här är gränserna i verkligheten flytande och vissa böcker kan, beroende på vem som läser och hur de läses, räknas till flera av kategorierna. Ytterligare ett sätt att kategorisera och som kan användas i kombination med de ovanstående är man likt i definitionen lägger vikten vid dynamiken i relationen mellan text och bild. Utifrån detta synsätt utgör text och bild en ouplöslig enhet. Rhedin (2001, s. 63) argumenterar själv i sin forskning för en kategorisering utifrån tre grundkoncept. Dessa hänger samman med bilderbokens uppkomst och historiska utveckling. Det första och äldsta konceptet kallar hon för *den illustrerade textens koncept* där bilden är underordnad texten, det andra konceptet kallar hon *den expanderande textens koncept* där bild och text samverkar på ett nytt sätt. Det sistnämnda konceptet hänger nära samman med den bilderboksmodernism som uppstår under 1900-talet och som bryter med den naturalistiska traditionen. Rhedin menar att det är signifikant att det modernistiska skiftet uppstår nästan samtidigt – under 1800-talets sista decennier – inom konst, litterärt, teater och drama. Jag tolkar det som att Rhedin ser bilderboken som ett föränderligt media vilket speglar sin samtid på flera olika plan. Det tredje konceptet – *den genuina bilderbokens koncept* – menar Rhedin vara den mest renodlade bilderboksformen, där bild och text samverkar för att berätta en sammanhängande berättelse – och hon kopplar dess intåg på scenen med Maurice Sendaks *Till vildningarnas land* från 1963.

Inom litteraturvetenskapen används ibland ordet *ikonotext* om samspelet mellan text och bild och hur de tillsammans bildar en gemensam berättelse. Begreppet *narration* förekommer också för att beskriva bilderbokens handling så som den framstår genom den syntes som bilden och texten utgör (Rhedin 2001, s. 75).

Rhedin (2001, s.209) poängterar bilderbokens dubbla tilltal gällande de båda medierna – texten och bilden – men även gällande de dubbla adressaterna – den vuxne förmedlaren kontra barnet som mottagare.

Bilderboken är flerdimensionell och mångbottnad. Den är en poetisk, dramatisk musikalisk konstform där det ömsesidiga berättandet i text och bild skapar en egen dynamik, som tillsammans med rörelsen i bilderna och den rytmiska växlingen mellan uppslagen genom bläddringen hör till de bärande, specifikt bilderboks-dramaturgiska särdragen.

(Rhedin, 2001, s. 209)

Läsaren/mottagaren av bilderboken måste förhålla sig till två olika avläsningskoder, nämligen textkoden och bildkoden. Textkoden ger ifrån sig sitt innehåll i tidsföljd medan bildkoden är direkt och icke-linjär. När text och bild samverkar under läsningen triggas olika medvetandenivåer och -dimensioner hos läsaren. Bild och text påverkar och förändrar varandra och i syntesen dem emellan är båda kvalitativt förändrade. Man kan förmoda att tolkning och upplevelse av boken påverkas av om den som är mottagare kan tolka de symboler som texten utgör eller inte (Rhedin, 2001, s. 131).

Rhedin (2001, s. 132) poängterar en aspekt av de olika koder bilderboken kommunicerar med som jag menar är särskilt viktig i förskolesammanhang – nämligen den som handlar om avläsningen och förståelsen av bilderbokens kulturella aspekter. Här tar hon upp historiska växlingar i bildstilar och tekniker men också bilderbokens kopplingar till sin historia, sociala kontext och framförallt ett västerländskt kulturarv.

Utmärkande för bilderboken är att den generellt sätt har dubbla adressater, nämligen den vuxna som läser eller förmedlar boken och dels barnet som mottagare. En intressant diskussion är om det alltid är barnet som är den tänkta adressaten eller om det i vissa fall faktiskt är den vuxne som är den egentliga adressaten (Rhedin, 2001, s. 135). Unikt för bilderboken är att den i läsakten – då en läskunnig person läser högt för ett barn – både blir förmedlad och direktupplevd. Högläsningen blir för barnet en sekundärupplevelse av texten förmedlad genom den som läser högt medan bilderna direktupplevs. Det gör att bilderboken förutom att rikta sig till skilda adressater så riktar den sig till olika medvetande nivåer inom individen (Rhedin, 2001, s. 136).

”Det bilderboksspecifika berättandet är omöjligt, menar jag, är omöjligt att överföra till något annat konstnärligt medium utan att själva berättarpoängen går förlorad (Rhedin, 2001, s. 216).”

4. Redovisning av resultat

I det fortsatta arbetet med att bearbeta de transkriberade intervjuerna har jag använt mig av Denscomes kapitel om kvalitativa data (2016, s. 383 – 419). Genom att läsa de utskrivna intervjuerna flertalet gånger och leta efter röda trådar har jag kunnat dela upp den rådata intervjuerna innehåller i olika teman. Dessa teman har sedan fått numeriska kodbeteckningar (Bilaga 3).

Även informanternas identitet har kodats för att garantera anonymitet och göra en vidare analys möjlig.

Rådata i intervjuerna analyseras utifrån följande koder:

01: Läroplanen

02: Läs- och hörförståelse och daglig literacy

03: IKT

04: Flerspråkighet

05: Förförståelse & intresse hos barnen

06: Vilken litteratur förekommer och hur förekommer den?

07: Hur och när läser man?

08: Arbetslaget, läsllyftet & specialkompetens för ämnet hos pedagogen

Eftersom vissa av kategorierna går in i varann så kommer jag att presentera resultatet under fyra samlande underrubriker: Läroplanen, Läs- och hörförståelse som en del av literacy, IKT och Flerspråkighet.

4.1. Läroplanen

Läroplanen nämns av informanterna i förhållande till strävansmålen om att skapa nyfikenhet för skriftspråk, få intresse för symboler och bokstäver eller allmänt om vikten av att skapa nyfikenhet och använda leken även i språkliga sammanhang.

Ett strävansmål ur läroplanen det är ju att man ska skapa en nyfikenhet för skriftspråk, få intresse för symboler och bokstäver och det är ju det som blir vårt syfte också (Informant nr 1).

Vikten av att skapa ett intresse för litteratur hos barn nämns på ett sätt som gör att en koppling till förskolans utjämnande uppdrag kan skönjas.

[...] barnen har så olika hemförhållanden och det är så olika hur vi privat förhåller oss till litteratur. Så det är en självklarhet att vi ska jobba med det – för det är inte säkert att detta med litteratur är något som väcks hos barn hemifrån (Informant nr 2).

Andra läroplansrelaterade syften med läsning i förskolan är språkutveckling, identitetsutveckling och en ökad förståelse av sin omvärld.

[...] språk bygger ju både identitet och självkänsla hos barnen och just den här ... de lär sig ju vidga hela sin omvärld ... dels blir det omvärlden utifrån sig själva, alltså utåt men också sin inre omvärld, alltså hur man tänker och man fungerar och hur man känner. [...] Och att språket ingår i så mycket av ... det som är vi (Informant nr 3).

Flera informanter tar upp hur IKT används och hur man säkerställer att tekniken används i enlighet med läroplanens intentioner. Genom att anpassa innehållet efter verksamheten kan barnen få stor frihet när de använder exempelvis Ipads.

Här fyller paddan en annan funktion än kanske hemma. Vi har ju annan teknik också – en bildskärm som vi ibland projekterar upp någon bild och en dator stående men den datorn används till att skriva. Så tekniken används till det som sakerna som vi tycker är förenat med läroplanen (Informant nr 2).

En av de intervjuade nämner att hon just nu känner att litteraturen just nu har ett uppsving inom förskolan vilket skulle kunna kopplas till Läslyftet och Lpfö 2018.

Och jag känner att det har blivit ett uppsving av litteratur och att man liksom tänker på att använda litteraturen. För det går ju lite i vågor vilka influenser som kommer och hur man tänker kring uppdraget som man har i förskolan (Informant nr 4).

4.2. Läs- och hörförståelse och daglig literacy

Detta var den av de ämnesgrupper som återkom mest frekvent och som ofta ingick i andra teman.

Kommunen vilken informanterna är yrkesverksamma i deltar i Skolverkets satsning Läslyftet och för tillfället arbetar man med modulen *Läsa och berätta*. Så här säger en av informanterna om arbetet med Läslyftet:

Det går ut på boksamtal, mmm hur vi presenterar böcker för barnen, hur vi lånar böcker, barnens delaktighet, hur de tar till sig böcker, hur vi illustrerar en bok på olika sätt, hur man själv kan berätta, vi har digitalt så man kan göra egna sagor, vi har tja, vi har många olika, nu håller vi just på att utarbeta ett eget sagorum med böcker och sagopåsar och sagoburkar så att även barnen själva kan berätta (Informant nr 1).

Flera av informanterna talar om att man på deras förskola arbetar Reggio Emilia-inspirerat och arbetssättet verkar ligga nära hur Björklund (2008) beskriver ett literacyarbete men också det som gäller för multimodalitet.

Ja, det är alltså ett förhållningssätt där man provar, man har en hundraspråkighet, att man kan prova att göra samma uppgift på olika sätt. Man kan uttrycka sig på olika sätt, både i: det kan vara drama, det kan var lera, det kan vara genom dans, det kan vara att rita eller skriva någonting. Det finns liksom inget stopp (Informant nr 1).

Något som är gemensamt för de förskolor som informanterna arbetar på är den dagliga högläsningen efter maten.

Vi sitter och äter vid tre bord [...] Så då tar vi ju en av de här böckerna och läser och man får sitta kvar. Vi dukar inte av för det blir spring [...] de som äter väldigt långsamt kanske har mat kvar på tallriken och då kan man ju faktiskt äta under tiden (Informant nr 1).

En pedagog tar upp hur man när högläsningen inte verkar fungera för något barn direkt avfärdar det som ointresse från barnet utan söker efter andra orsaker.

Då fick vi ju börja undra var det för att man satt bredvid någon kompis som störde, var det för att ämnet inte var intressant för barnet eller var det för att man som pedagog läste ointressant eller inte lyckades fånga honom på något annat vis. Eller [...] beror det på att han inte hör? Vi provade oss fram och gjorde ett test (Informant nr 1).

Att barn lyssnar på olika sätt och att ett barn kan lyssna även om det verkar upptaget av något annat är också något som informanterna tar upp.

För när det är nytt så behöver de ju tid att komma in i det [...] det är likadant kanske när det kommer in nya barn – de kanske hoppar och studsar och någon kanske sitter och leker i ett hörn samtidigt som man hör sagan. Men jag vet ju att någonstans även om man kanske inte skulle kunna tro att de lyssnar så hör de (Informant nr 3).

Samtliga informanter tar i någon mån upp samspelet mellan bild, text och läs- och hörförståelse. En aspekt av det är att barn vid fem, sex-årsåldern börjar klara sig utan bildstöd.

Barn nu i fem- och sexårsåldern, de börjar ju kunna höra längre text och stå ut (Informant nr 1).

En annan informant understryker vikten av ett bildstöd – i olika sammanhang – även längre upp i skolåren. Hon tar också upp att TAKK utgör en form av bildstöd eller visuell stöd. Hon menar att bildstödet inte hindrar utvecklingen hos de barn som klarar sig utan det men hjälper till att inkludera de barn som inte kan klara sig utan det.

För att kunna tydliggöra, för att visualisera mycket av det här så att man inte tar bort bildstödet för tidigt. För jag tror att vi kan tappa många barn och elever där att de inte har de inre bilderna än och då blir det svårt och svårförståeligt i många texter (Informant nr 4).

Att arbeta med att skapa inre bilder är något som kommer fram i flera intervjuer.

Ja, att de börjat skapa inre bilder själva. [...] Att man stoppar och så får någon beskriva eller att vi har bett dem rita under tiden vi läser (Informant nr 1).

Att berätta tredimensionellt är också ett tema som återkommer. Ofta genom artefakter som används för att dramatisera en berättelse eller genom att en pedagog helt enkelt klär ut sig till Totte i Gunilla Woldes böcker eller att man faktiskt tillsammans letar efter den röda bollen när man läser Ellen av Catarina Cruusval. Det kan också handla om att bygga upp stora eller små landskap vilka kan användas för att dramatisera eller leka sagan.

Jag brinner för det tredimensionella berättandet. Att man kan berätta med figurer och bygga upp landskap – det räcker ju med några kuddar. Tyger, plastkrukor och stenar – ta vad ni hittar och berätta (Informant nr 3).

Andra arbetssätt som framkommer är att tillsammans med barnen göra sagor av sånger och vice versa.

Sångtexter där det sker sagor i texten. En saga kan bli en sång men en sång kan också bli en saga (Informant nr 3).

Ett annat tema som framkommer är att våga låta barnen ta över berättandet och eventuellt föra sagan och berättandet åt ett annat håll än det väntade. Hon talar också om berättandet som en förlängning av boken där man får möjlighet att använda ord för att uttrycka sig på olika sätt.

[...] att fråga barnen om de vill testa att berätta. Testa att vara det lilla trollet kanske eller att gå in i olika roller. Kanske den utsatte eller den tuffe. Att de får chansen att utmanas i detta och inta olika perspektiv. Jag upplever detta som lättare: att dramatisera med figurer än med hela kroppen (Informant nr 3).

Det finns en klar samsyn om att barn uppskattar upprepning och att detta ger möjligheter att utforska berättelser och sagor på olika vis.

Nä, och jag tänker också att barn älskar ju att upprepa sagor om och om igen. Så det finns ju också möjlighet att göra om sagan om och om igen (Informant nr 3).

Ett annat tema som informanterna ofta återkommer till är lusten och leken.

Det är viktigt att man ska känna att det är spännande och att det ska komma lekfullt fram. Inget tvång framförallt (Informant nr 1).

[...] fantasi och kreativitet och det här lustfyllda som det ändå är och ska vara med böcker för att man ska lära sig något (Informant nr 3)!

En av informanterna tar upp att det språk vi använder i vår vardagliga interaktion tillsammans med barnen räcker ganska långt men att litteraturen behövs för att tillfullo bygga upp både ordförråd och begreppsvärld.

Det finns så mycket man kan prata om i barnböcker. Dels kan man relatera till egna erfarenheter [...] man få in nya begrepp [...] Vi brukar ha ett vardagsspråk som vi kan klara oss ganska bra med men vi behöver bygga ut det ganska rejält och det ser jag som ett av förskolans viktigaste uppdrag (Informant nr 4).

Flera informanter tar upp hur man gärna läser ute på gården eller tar med sig någon faktabok ut i skogen.

[...] framåt kvällen när man inte har så många barn och de är lite ... lite trötta (paus) då är det ofta många som kommer när man tar fram filt och bok och sätter sig (Informant nr 2).

När ett barn visar intresse för något ... att vi visar att här kan vi läsa mer om ... säg spindlar [...] vi använder ju böcker mycket nu när vi är ute i naturen. Det är ju olika hur vetgiriga barn är men de allra flesta är åtminstone väldigt nyfikna [...] (Informant nr 2).

Flera av informanterna berättar att de har sagorum på sina avdelningar i vilka det finns böcker tillgängliga men barnen också har möjlighet att utforska och återberätta sagor själva och för varandra. I olika lärmiljöer finns det också böcker tillgängliga som tangerar temat för lärmiljön. I intervjuerna framkommer en samsyn på hur böcker bör väljas ut och hur de ska finnas tillgängliga.

Så i sagorummet finns det alltid böcker och [...] vi går till biblioteket kontinuerligt och lånar. [...] När vi är på biblioteket så lånar barnen vars

en bok då och så brukar vi försöka spana in dels utifrån gruppens intresse och dels utifrån vårt fokusområde (Informant nr 2).

De är överallt [...] ute i träffpunkten [...] har vi byggt upp en sagohörna med böcker och kuddar och vi har gjort en stjärnhimmel med slingor ... en korg med berättarfigurer bredvid. Och gärna böcker som knyter an till temat i rummet på något vis, i bygg finns det bilar och hur man bygger och vi har ju också dinosaurier där inne så det finns böcker om dinosaurier också där inne. Ett tag hängde vi ju upp sagobilder som man kunde fantisera kring – bland annat inne på toa (Informant nr 3).

4.3. IKT

Att använda IKT som ett redskap vid bland annat högläsning är ett annat återkommande tema.

Vi har kunnat ha den uppe på helskärm och eftersom vi nu är med i Läsljuset så har vi då gjort på ett lite annat sätt än vi brukar. Vi har då börjat med att bara bildbläddra innan vi läser texten första gången, när vi läst den många gånger så tog vi och bara samlade barnens tankar [...] (Informant nr 2).

I intervjuerna framkommer att informanterna betraktar den digitala tekniken som ett kompletterande verktyg och ett hjälpmedel. Tonvikten i intervjuerna är att tekniken är något som ska vara tillgängligt för barnen. Samtidigt finns det också tankar om att värna boken som sådan.

Ja, och vi har ju nyss varit på en föreläsning där man talade just om det digitala och att när ett barn exempelvis sitter och ritat så det är det ju inte ofta du går in och säger att nu har du ritat så här länge nu får du inte rita mer [...] Men han menade att det hela handlar om vilket utbud som finns. I början är barn väldigt nyfikna och dras till det nya. Men låter man det bara finnas på avdelningen så kanske intresset blir mer normaliserat (Informant nr 1).

Och med den här digitaliseringen som kommer så får man kanske ännu mer stå på sig om vikten av den ja, ska vi säga den riktiga då, boken, samtidigt som man måste ta in det nya [...] för där finns ju en massa goda saker där (Informant nr 2).

I paddan är det mesta ofta ganska förstärkt. Om det står att kon råmar så kommer det ett ljud. Men jag tror att barnen gärna hjälper till att göra ljuden och fylla i sådana luckor. Så jag värnar om stunden med boken. Paddan är ett bra komplement som inte kan ersätta boken. (Informant nr 3).

Lika självklart som att barnen ska ha tillgång till tekniken är det för informanterna att det är pedagogerna som ska ta ansvar för vad barnen får tillgång till genom tekniken.

Man säger "Nicki-play" men det stavas Niki-play och det är en app där som gör att du kan ladda ner Youtube-klipp eller klipp från paddan ... och där har vi en kategori som heter sagor, en som heter natur, en som heter stora maskiner – för de tycker väldigt mycket om det – ... då kan man skifta där vilken sida man har framme (Informant nr 2).

Man kan ju som vuxen välja vad är det vi vill ha på Ipaden: är det att vi ska berätta sagor eller är det att barnen ska kunna producera egna sagor (Informant nr 1).

Ipad och storbildskärmar används som ett komplement i aktivitet och undervisning. Ofta som ett verktyg för att nå fler barn eller involvera dem på nya sätt.

Ett annat alternativ som vi har börjat med nu är sedan vi börjat med läslyftet det är att man tar bilder ur boken med Ipaden och speglar Ipaden så att bilden och även texten och kommer upp på bildskärmen så att barnen kan sitta framför och både se och höra (Informant nr 2).

[...] att när man har det här med projektorn och man upptäckte det att barnen verkligen kan så mycket om boken då ska de – som vill då – få ställa sig där framme och berätta lite. "Vill någon ta den här sidan" ... "Ja!" [...] (Informant nr 2).

Asså nu så har vi ju en app – för tillfället har vi mycket med QR-koder där vi har sagor så vi skapar en egen QR-kod till så kan man trycka på den så får man sagan uppläst för sig (Informant nr 1).

Precis, vi filmar barnen mycket också och de får titta på det igen och se sig själva när de berättar. Jag älskar sådant med hitte-på sagor och de får rita till och sätta upp och organisera (Informant nr 3).

En informant tar upp att man även använder äldre teknik när man finner ett behov av det.

Vi har då kopplat till paddan och så tyckte vi inte att det var ett tillräckligt bra utbud. Så nu har vi faktiskt flyttat in en gammal urmodig cd-spelare. Och skåpet är proppfullt utav sagor på cd. Bra inlästa [...] vi känner att det inte är att vara bakåtsträvande utan att vi tar tillvara det vi har (Informant nr 2).

4.4. Flerspråkighet

När det gäller att arbeta med flerspråkiga barn kommer tillgången till det egna språket upp i olika sammanhang. Ett sätt att arbeta är att, genom bibliotek eller appar, skaffa den litteratur som används i barngruppen på fler språk.

Vi har haft kontakt med språkpedagog och det finns ju olika sätt att jobba. Ett sätt är att vi läser en bok här och så väljer de att läsa samma bok hemma. (Informant nr 1)

Där lånade vi hem ett ex till en som inte har så mycket svenska – för att hon skulle förstå den bättre här – så fick hon den på sitt hemspråk. För då är hon med och kan den sedan när vi läser tillsammans (Informant nr 2).

Att arbeta med bildstöd är ett annat redskap som framhålls.

Ja, vi gör det. Men vi jobbar också mycket med tecken, just som bildförstärkning (Informant nr 1).

Speciellt, tänker jag, också nu när vi får in så mycket flerspråkiga barn som kanske är fem, sex år eller en del kanske är tonåringar innan de

kommer hit – de har ett stort arbete att ta till sig det svenska språket.
Och då måste vi också arbeta mycket visuellt (Informant nr 3).

En informant tar upp barns flerspråkighet som ett sätt att göra andra barn medvetna om att det finns fler språk än det man själv talar.

Så just det med flerspråkighet och hur viktigt det är. Att lyfta detta på olika sätt och att andra barn också får höra och bli medvetna om att det finns olika språk (Informant nr 1).

5. Analys av resultatet

I det här avsnittet analyseras resultatet i förhållande till förskolans läroplan och de teorier – literacy och sociokulturell teori – som ligger till grund för arbetet.

5.1. Läroplanen

Läroplanen nämns uttalat av informanterna under intervjuerna i sammanhang som rör: de språkliga målen: både de mer generella som anger att barn ska erbjudas en stimulerande miljö där de får möjlighet att utveckla sitt språk och de som understryker att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjlighet att utveckla både modersmålet och det svenska språket; de värdegrundsmål som tar hänsyn till barns olika förutsättningar och behov – vilket i förlängningen hör samman med målet att främja alla barns lika rättigheter och behov och även gällande mål rörande ny teknik, lek och lärande samt identitetsutveckling (Skolverket, 2018). Även indirekt finns läroplanen med genom intervjuerna i stort och tittar man på enskilda uttalanden går de flesta att härleda till läroplanen i någon mån.

Genom att de språkliga intentionerna i förskolans läroplan, där barns naturliga nyfikenhet och intresse för texter i olika former, tas till vara ser Björklund (2008, s. 237–238) att literacy i dag, inte längre sorterar under språkutveckling och psykologi, utan har blivit en del av den vardagliga kommunikationen i förskolans sociala och kulturella kontext. Detta ligger nära ett sociokulturellt synsätt, där literacy beskrivs som sociala praktiker, vilka uppstår i sammanhang som direkt eller indirekt kan kopplas till skriven text (Björklund, 2008, s. 239).

Informanternas språkliga arbete kan på olika sätt kopplas till läroplanens uppdrag gällande kommunikation och skapande ”Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. [...] Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får föreläsningar att utveckla sitt språk och genom att lyssna till högläsning och andra texter (Skolverket 2018, s.8)”.

Då Björklunds avhandling nu har mer än tio år på nacken och det under den tiden kommit och gått flera upplagor av förskolans läroplan finns det anledning att man fundera över om de förtydligade språkliga målen i Läroplan för förskolan Lpfö 2018 tyder på att kopplingarna mellan literacy och sociokulturell teoribildning fortsatt att utvecklas.

5.2. Läs- och hörförståelse som en del av literacy

Björklund menar att läsande och skrivande utgör en liten del av det stora och omfattande literacyfältet och att det är viktigt att studera literacy i sin helhet för att skapa en förståelse för de ingående delarna. Vidare menar hon att kunskap om literacy hos de yngsta barnen kan komma att minska polariseringen mellan förskolans fokus på språkutveckling och skolans fokus på läs- och skrivförmåga och istället flytta fokus mot hur barn utvecklar literacy (Björklund, 2008, s. 17).

Om läsning och skrivande, enligt Björklunds resonemang, är en liten del av ett större literacybegrepp borde det samma gälla för läs- och hörförståelse. Även omvänt finns det enligt mig anledning att studera hur läs- och hörförståelse kan ingå i andra literacysammanhang där de inte är huvudfokus.

I resultatet presenterar Björklund (2008) att berättande, läsande och skrivande förekommer i relation till varandra utan någon inbördes ordning; att barn föredrar berättelser som inte är för enkla, att barn förlägger sina literacyaktiviteter till särskilda platser, att barn ser sig själva som läsare och författare, barn skapar kunskap ur berättelser, tillsammans skapar barn gemensamma literacypraktiker sprungna ur deras vardagliga interaktion och det sociala sammanhang i vilket de befinner sig (Björklund, 2008, s. 209 & 247).

Björklund menar att läsande och skrivande utgör en liten del av det stora och omfattande literacyfältet och att det är viktigt att studera literacy i sin helhet för att skapa en förståelse för de ingående delarna.

5.3. Flerspråkighet

I intervjuerna kommer IKT och bildstöd ofta upp i samband med flerspråkiga barn och förskolans uppdrag. En informant tar upp flerspråkiga barn som en resurs för att skapa en medvetenhet hos andra barn om att det finns flera språk.

Informanterna i studien beskriver hur IKT används för att ge flerspråkiga barn tillgång till litteratur och texter på modersmålet på ett sätt som tidigare inte var möjligt. Genom sagoappar kan barn få sagor upplästa för sig på språk som inte behärskas av pedagogerna för att sedan få höra samma saga på svenska tillsammans med resten barngruppen.

Även biblioteket och ett samarbete med bibliotekarier för att skaffa medier på andra språk beskrivs som en resurs vid flerspråkighet.

Även traditionellt bildstöd och TAKK är aspekter som informanterna tar upp.

Det verkar finnas en samsyn gällande att alla dessa delar – IKT, fysiska böcker på andra språk och bildstöd är viktiga delar i arbetet med flerspråkighet.

5.4. IKT

I intervjuerna talar informanterna om ny teknik och IKT som ett komplement till annan undervisning och som ett hjälpmedel. Samtidigt framhålls att teknik och i synnerhet Ipads ska finnas tillgängliga för barnen, användas av barnen på olika sätt och med olika syften beroende på sammanhang och att innehållet ska stämma överens med läroplanens intentioner.

Den breda användningen av teknik i dagens samhälle gör att det också går att betrakta den som en egen del i ett större literacyperspektiv.

Enligt Selander & Kress (2017) är både lärmiljöer och läromedel semiotiska resurser och som sådana ingår de i ett socialt spel med användarna där deras användning utformas. Genom den digitala revolutionen har användandet av digitala lärmiljöer och läromedel ökat explosionsartat (Selander & Kress, 2017, s. 85). Detta stämmer med det breda användningsområde som informanterna beskriver att de använder teknik och digitala resurser på i sitt arbete i förskolan.

5.5. Sammanfattning

Syftet med studien var att studera hur förskollärare arbetar med litteratur och texter tillsammans med barn med fokus på läs- och hörförståelse – genom att ställa ett antal forskningsfrågor.

- Vilka sorters texter möter barn i förskolan?

Informanternas svar skapar en bild av en förskoleverksamhet där barn möter alla sorters texter och textvärldar. Informanterna tar upp allt från fysiska böcker, muntliga sagor, sagor via appar och QR-koder, drama, fritt berättande, sagolek, lek och sång. Det kan dock förekomma vissa skillnader i om informanten lägger ett större fokus på någon eller några av dessa textvärldar.

- Hur väljs dessa texter ut?

Här är svaret entydigt: beroende på syfte och sammanhang bör texterna ibland väljas av barnen och ibland av pedagogerna. Det finns ofta en särskild tanke bakom att en pedagog presenterar en viss text för barnen samtidigt som det är viktigt att vara lyhörd för barnens önskemål och intresse.

- Hur används de i undervisningen med fokus på läs- och hörförståelse?

Texterna används på ett mycket brett sätt i undervisningen även om det inte alltid är med fokus på läs- och hörförståelse. Ändå tyder de svar informanterna gett och den teori jag grundar studien på att just läs- och hörförståelse utvecklas av det arbetssätt informanterna beskriver – som en del i ett större literacy arbete.

- Med vilka syften används de i undervisningen?

Texterna används, enligt informanterna, med alla möjliga syften och i varierande sammanhang och lärmiljöer. Allt från att vara delar av gemensamma aktiviteter – som läsestunden efter maten och ett gemensamt utforskande i anknytning till olika teman – till att vara en del av de lärmiljöer som alltid finns tillgängliga och som barnen enskilt eller tillsammans kan utforska – som inlästa sagor kopplade till QR-koder och fysiska böcker tillgängliga i varierande lärmiljöer.

Som tidigare jag tidigare nämnt kan en intervjustudie baserad på enbart fyra informanter inte komma att generera ett resultat som kan sägas vara allmängiltigt för all förskoleverksamhet men jag tror mig istället ha fått intressanta exempel på hur

förskollärare arbetar med litteratur och texter tillsammans med barn och med fokus på läs- och hörförståelse som är representativa för informanternas arbetsplatser.

6. Diskussion

De frågor jag ställt i intervjuerna, hur jag ställt dem och hur jag sedan valt att lägga fokus på vissa återkommande tema i informanternas svar har säkerligen i någon mån påverkat mitt resultat.

Att informanterna vid tiden för studien var aktiva inom Läslyftet och att en ny läroplan med förtydligade språkmål (Skolverket, 2018) kommer att börja gälla den 1 juli 2019 kan ha en viss betydelse för resultatet.

Initialt hade jag med fler kategorier men det visade sig att vissa teman så gott som alltid förekom tillsammans. Det gäller kategori 02: Läs- och hörförståelse och daglig literacy som tidigare var uppdelat med fyra olika kodbetäckningar.

Att den slutliga analysen fokuserar på just de fyra underrubrikerna Läroplanen, Läs- och hörförståelse och daglig literacy, IKT och Flerspråkighet beror på att de var de tema som återkom som en röd tråd genom alla intervjuerna.

Eftersom två av informanterna arbetar på en Reggio Emilia-inspirerad förskola fanns det från början en kategori för detta men jag har valt att inte följa den tråden i det här arbetet. Att studera hur förskolor med olika pedagogiska inriktningar arbetar med literacy skulle kunna vara ett ämne för en annan uppsats.

Referenslista

Bergöö, Kerstin & Jönsson, Karin (2012). *Glädjen i att förstå: språk- och textarbete med barn*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Björklund, Elisabet (2008), *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, text och tecken i förskolan*, Diss. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18674/1/gupea_2077_18674_1.pdf?q=aatt

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

[Elektronis resurs] (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Lindö, Rigmor (2009). *Det tidiga språkbudet*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. uppl.] (2016). Stockholm: Skolverket

Läroplan för förskolan, Lpfö 18 [Elektronisk resurs]. (2018). Skolverket

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001> [2018-12-27]

Kåreland, Lena (2013). *Barnboken i samhället*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Mikkonen, Hilikka (2015). *Läsförståelse i förskolan: språkutvecklande arbetssätt*. 1. uppl. Stockholm: Natur & kultur

NE (2019). Semiotik. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyclopedi/lång/semiotik> [2009-02-25]

Rhedin, Ulla (2001). *Bilderboken: på väg mot en teori*. 2., rev. uppl. Stockholm: Alfabeta

Selander, Staffan & Kress, Gunther R. (2017). *Design för lärande: ett multimodalt perspektiv*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Bilagor

Bilaga 1: Frågor till informanter.

1. Vilken relation har informanten till barnlitteratur i förskolan?
 2. Då och då hör man i debatten om skolan att svenska barn gör sämre ifrån sig när det gäller språk, bland annat när det gäller läsförståelse. Tror du att förskolan genom sitt förhållningssätt/arbetsätt kan påverka barns förhållande till litteratur längre fram i livet?
 3. A) Vilken typ av litteratur/texter använder du i ditt arbete med barnen. (tolkning ur ett vidgat textbegrepp).
- B) Är det någon form av litteratur som förekommer mer frekvent?
4. Hur väljs litteraturen/böckerna/bilderböckerna ut?
 5. Hur ofta läser ni på din arbetsplats skönlitteratur för barnen?
 6. Vilka syften finns med läsningen? (Exempel: fördjupning av ett tema, språk & flerspråkighet, avslappning, stimulans, upptäcka nya världar, fantasi, tolkning etc).
 7. Hur tas initiativ till läsning på din avdelning och i vilka sammanhang läser man?
 8. Hur följer man upp läsningen? (Exempel: samtal/boksamtal, leka boken, alla sinnen, bild/musik, qr-koder, etc)
 9. Hur ser du på att barnen frågar/kommenterar under läsningen? (Bra? Dåligt? Risker?)
 10. Hur kan man bearbeta en bok tillsammans med en barngrupp? (Exempel: Boksamtal)
 11. Vad krävs av en bok för att den ska vara lämplig för en barngrupp?
 12. Hur är böckerna placerade och vem har tillgång till dessa?
 13. Vad anser du om skönlitteraturens roll i förskolan?
 14. Hur kan man arbeta med exempelvis bilderboken för att stärka barns förståelse av skönlitterära texter?
 15. Tror du att det finns en koppling mellan tidiga textupplevelser och senare läsförståelse?
 16. Hur blir läsningen bra?
 17. Hur gör du för att få med dig hela barngruppen i aktiviteten?

18. Hur ser du på bokens roll när det gäller att möta läroplanens språkliga intentioner? (Ta upp Lpfö 2018 och förtydligade språkmål).
19. Boken och ITK: motsättning eller komplement?
20. Finns det något som du vill tillägga? Antingen till det vi talat om eller något utöver detta som du tycker borde varit med?

Bilaga 2: Missivbrev och medgivande

Örkelljunga 2018-10-07

Till pedagoger på förskolan: _____.

Förfrågan om deltagande i studie rörande hur pedagoger i förskolan ser på och arbetar med barns språkutveckling med fokus på tidig läs- och hörförståelse.

Hej!

Jag heter Anna Kennedy och studerar på förskolläraryrket på Högskolan Kristianstad. Detta är min sjuende och sista termin och jag arbetar just nu med mitt självständiga examensarbete. Jag studerar hur pedagoger i förskolan arbetar med barns språkutveckling med fokus på tidig läs- och hörförståelse.

Jag kommer i studien att intervjua fyra (eller fler) förskollärare. Intervjuerna kommer att genomföras enskilt med en förskollärare i taget. Tidsperioden då intervjuerna kommer att genomföras är under veckorna 40 – 41 nu i höst och intervjuerna kommer vardera att ta maximalt 60 minuter i anspråk. Frågorna kommer att röra sig om hur man på den egna förskolan arbetar med läs- och hörförståelse, när och i vilka miljöer det språkliga arbetet sker och om vilket förhållningssätt pedagogen själv har till litteratur.

Det är helt frivilligt att ställa upp som informant i studien och informanterna kan under studiens gång när som helst avbryta sitt deltagande.

Den som ställer upp har rätt till korrekt och relevant information om studien. Det är enbart det som jag nämner i detta brev som kommer att studeras. Studien kommer att mynna ut i ett skriftligt arbete som omfattar 15 högskolepoäng. Arbetet kommer efter att det godkänts av högskolans examinatorer att publiceras på <http://www.diva-portal.org>. Jag kommer att informera intervjupersonerna via mejl när det är aktuellt.

Intervjupersonerna garanteras anonymitet. Inga namn eller andra uppgifter som kan kopplas till person kommer att förekomma: varken i studien eller i det skriftliga examensarbetet. Jag kommer i mina anteckningar inte att använda mig av egennamn utan kalla de deltagande för Intervjuperson 1, Intervjuperson 2 etc. De deltagande kommer inför intervjun att få underteckna en medgivandeblankett där de intygar att de tagit del av informationen i missivbrevet och att de deltar frivilligt i studien. Utöver mig själv kommer enbart ansvarig personal vid Högskolan Kristianstad att ha tillgång till dessa medgivandeblanketter. Jag personligen ansvarar för att blanketterna förvaras på ett säkert sätt.

Studentens namn: Anna Kennedy

Mejladress: anna.kennedy0021@stud.hkr.se

Handledarens namn: Hilma Holm

Mejladress: hilma.holm@hkr.se

För ovanstående information ansvarar Anna Kennedy

Ort och datum: _____

Studentens namnteckning: _____

Härmed lämnar jag mitt skriftliga medgivande att delta i ovanstående studie:

Ort och datum

Namn och namnförtydligande

Bilaga 3: Transkriberade intervjuer

Transkriberade intervjuer med informanter 01–04 (samtliga är förskollärare med mångårig erfarenhet av yrket).

I utskriften av den inspelade intervjun omnämns informanten med I och jag som frågeställare som S (för studenten). Kommentarer om harklingar, pauser, skratt etc skriver jag ut kursivt.

Rådata i intervjuerna analyseras utifrån följande koder:

01: Läroplanen

02: Lek & lärande, ett vidgat textbegrepp, multimodalitet & TAKK

03: IKT

04: Flerspråkighet

05: Förförståelse & intresse hos barnen

06: Vilken litteratur förekommer och hur förekommer den?

07: Hur och när läser man?

08: Arbetslaget, läslyftet & specialkompetens för ämnet hos pedagogen

Intervju med informant nummer 1:

S: Jaha, hmm. *Kortare tystnad.* Jag lägger den här så att jag kan kasta ett öga på klockan någon gång då och då. Nu kastar jag in min första fråga direkt. Tanken är att den ska vara något av en isbrytare så det är fritt fram och spåna. Hur ser du på barnlitteraturens roll i förskolan.

I: Mmm, ja, vi i vårt arbetslag ser ju den som en väldigt stor del av vår verksamhet.

S: (inflikar): Jaha?

02 03 08 I: Du kommer precis rätt i tiden när vi just nu här på förskolan och även i kommunen satsar stort på läslyftet. Som skolverket står för. Det finns olika moduler och vi har gått in en där vi har en fördjupning i "läsa och berätta". Fantastiskt roligt! *Harkling.* Det går ut på boksamtal, mmm hur vi presenterar böcker för barnen, hur vi lånar böcker, barnens delaktighet, hur de tar till sig böcker, hur vi illustrerar en bok på olika sätt, hur man själv kan berätta, vi har digitalt så man kan göra egna sagor, vi har tja, vi har många olika, som nu håller vi just på att utarbeta ett eget sagorum med böcker och sagopåsar och sagoburkar så att även barnen själva kan berätta. Så vi ser det som en väldigt stor del av vår verksamhet.

S: Mhm! (*ler och nickar*).

05 02 I: Framförallt. Jag jobbar ju med femåringar. De kan ju och blir väldigt intresserade – särskilt under nästa termin – jag har jobbat på den här förskolan i fem år och har märkt att det brukar inträffa under vårterminen innan skolstart. De kommer in i en period av eget

berättande. En fas kan man kanske säga då de gärna vill berätta själva, kanske skriva lite enklare saker, blir mycket intresserade av bokstäver. Det tar fart. De är såklart intresserade innan också men det händer något här.

S: Kan man säga att det ni jobbat med tidigare nu ger dem medel att själva uttrycka sina berättelser?

03 I: Ja, just det! Och vi har ju även att man kan skriva på datorer som vi har så man behöver ju inte ha den motoriken i handen för att kunna skriva och bli intresserade. Vi erbjuder olika apar på lpaden.

S: Jaha! (*nickar*)

03 I: Nämen det är en stor del av just skriftspråk och läs och hör. Just, är det!

S: Det känns lite grand när du berättar om det som att vi kommer in på ett lite vidgat textbegrepp också?

02 I: Mmm, vi använder ju ... jobbar mycket inspirerat från Reggio Emilia.

S: Ja, det läste jag på hemsidan om er!

02 I: Ja, det är alltså ett förhållningssätt där man provar, man har en hundraspråkighet, att man kan prova att göra samma uppgift på olika sätt. Man kan uttrycka sig på olika sätt, både i: det kan vara drama, det kan var lera, det kan vara genom dans, det kan vara att rita eller skriva någonting. Det finns liksom inget stopp. Det är bara fantasin ... (*min kommentar: underförstått: som sätter gränser?*) ... så kan man ju uttrycka sig på olika sätt.

(*Tystnad*)

S: Det låter som ett sätt som kan väcka ...

02 05 I: Ja, där väcker ju ... eller där fångar man ju upp allt och alla. Något intresse har man ju alltid. Och då kommer lusten. Och lusten och leken är ju vägen till lärandet här i förskolan!

S: Ja! Hm. (*nickar*)

Kort tystnad.

S: Du nämner appar och då blir jag ju nyfiken. Skulle du vilja nämna någon?

I: Ja, någon app?

S: Kanske som du särskilt gillar att arbeta med kanske – eller något sådant?

03 I: Asså nu så har vi ju en app – för tillfället har vi mycket med QR-koder där vi har sagor så vi skapar en egen QR-kod till så kan man trycka på den så får man sagan uppläst för sig. Det är ju inte alltid som vi hinner sätta oss och läsa enskilt med barn varje gång ... (*pausar*).

S: Det är inte alltid det går att läsa när lusten faller på?

03 I: Nä, så den har vi. Vi har ju appar, det finns ju "Bokstavståget" som vi har på en dator så att man kan titta på så det är ingen direkt app ...

S: Nä?

03 I: Men "Tripp trapp träd" har vi. Så brukar vi göra så här och det är för att barnen inte ska få ett för stort utbud på en gång så begränsar vi det. Vi låser dem (*min kommentar: dem i detta fall syftar på paddorna*) till ett visst utbud. Annars blir det för stort och man kan helt enkelt inte ta in mer och man hoppar bara runt mellan olika (*min kommentar: här syftar ordet man på barnen*). Vi begränsar antalet och kör på Niki-play. Det är en app där man kan ta in valda klipp och annat och låsa till det – utan att komma ut på en webbläsare. Just för att det är så lätt idag för barn att ta del av information som de inte ska ha del av. Eller inte behöver ta del av.

S: Det lät intressant! Jag upplever att barn ofta snabbt blir skickliga på att hämta kunskap och ibland kan exempelvis sidor som Youtube kännas riskabla!

03 I: Ja, och vi har ju nyss varit på en föreläsning där man talade just om det digitala och att när ett barn exempelvis sitter och ritar så det är det ju inte ofta du går in och säger att nu har du ritat så här länge nu får du inte rita mer.

S: Nä, just det ...

03 I: Men när du sitter med en Ipad så brukar man säga att nä, nu har du suttit så länge att nu får du lägga den och göra något annat. Och han som höll föreläsningen, vad hette han nu (*blundar*) ...

S: Nä? (skakar på huvudet):

I: Det ska jag kolla upp!

S: Ja, gör gärna det!

03 I: Ja, det ska jag. Men han menade att det hela handlar om vilket utbud som finns. I början är barn väldigt nyfikna och dras till det nya. Men låter man det (*min kommentar: paddan*) bara finnas på avdelningen så kanske intresset blir mer normaliserat. (*Liten paus*)

S: Ja ... (nickar)

03 I: Ja, och i början kan det vara så – han beskrev det faktiskt väldigt målande: när man tar in Ipaden så kastar sig alla över den och alla vill ha. Man är rädd att inte hinna och att den snart ska försvinna för snart kommer en förskollärare och säger något i stil med "Om ni inte kan samsas så tar jag bort den igen". När den kommer fram vill alla ha den för att de vet att det är tidsbegränsat. Men om man låter den vara ... låter den ha en plats på avdelningen, att den ligger här alltid. Så nu får Olle han ha Ipaden så länge han vill idag. Så får du se ... (paus)

S: Vad som händer?

03 I: Ja, han kanske har den en timme. Det är klart att det finns ju alltid fall ... Men så är det ju även när ett barn bara vill vara i ateljén och vi får locka till andra intressen. Det är ju vårt uppdrag att locka barnen till olika saker så de inte fastnar i bara en aktivitet.

S: Som du beskriver det låter det ju väldigt rimligt!

03 I: Man kan ju som vuxen välja vad är det vi vill ha på Ipaden: är det att vi ska berätta sagor eller är det att barnen ska kunna producera egna sagor. Eller vad är det för något? Puppets pal har vi också. Det är ju en app där du kan göra egna. Du kan fota dig själv, du kan fota den rekvisita du vill ha, sedan gör du din egen och pratar till och spelar in.

S: Den lät ju spännande!

I: Den är jätterolig, det tycker dom!

S: Ja ... (*Lite längre paus*)

S: Ja, um. Men om man då tänker på det här med läsförståelse senare i skolåldern? Tror du att förskolan och pedagoger i förskolan genom sitt förhållningssätt kan påverka barnens förhållande till litteratur och text och läsförståelse senare?

I: Mm. Det tror jag absolut!

S: Ja?

08 I: Jag tror att det har en väldigt stor betydelse. Som jag sa så gör vi det här Läslyftet just nu – så vad det är för böcker vi presenterar och hur vi presenterar dem. Ehm ... att det inte är tvingande utan att man leker fram det, att man leker med bokstäver och att man skapa ett intresse för det ... på ett lekfullt sätt.

S: Ja ...

02 I: Det ska inte vara någonting som är ett måste. Vi leker mycket med barnens namn och där ser vi ju bokstäver. Det är oftast där de först lär känna bokstäver. Man känner igen sitt eget namn.

S: Just det ja "Det där är min bokstav!".

I: Ja, det är min bokstav eller den finns i mitt namn.

S: Eller vi har samma?

07 I: Exakt! Och där har vi ju flera gånger om dagen deras namn på olika sätt. Man ska leta upp sin plats när vi ska äta. Någon lägger ut namnen och man sitter inte alltid på samma ställe så man får leta. Man lär känna igen sitt namn och man lär känna igen de andras namn. Man tittar och ser – nej det var inte mitt namn men där var mitt namn och så när man gör det under ett helt läsår så till sist kan man ofta allas namn ... (*Paus*)

S: Då har det blivit en vana?

I: Ja, men på ett lekfullt sätt. Ingen har sagt: vad står här och vad står här. Utan man har själv velat känna igen. Nu var detta bara ett exempel på hur det kan vara. Vi jobbar ju på flera olika sätt i vardagen.

S: Jo, det är klart ...

I: Som i det temat som vi jobbar med – i Sopsamlarmonster. Dom heter ju olika saker och (*tystnar*)

S: Nu sa du något spännande där!?

I: Sopsamlarmonster?

S: Ja, är det ert tema just nu?

I: Det är vårt tema. Vi jobbar med hållbar framtid. Mm. Det får du gärna ta del av. Du får gärna följa med upp och titta här sedan.

S: Det gör jag hemskt gärna!

I: Nu när jag har berättat så kan jag visa också.

S: Ja! Vi kanske ska gå vidare till nästa fråga. Och det har vi ju faktiskt kommit in på – vilken litteratur och texter ni använder tillsammans med barnen och att det var ganska brett. Om jag har förstått det rätt?

06 07 I: Asså nu, nu när vi väljer litteratur så har vi valt en bok som vi fördjupar oss i. Då fick vi välja det i arbetslaget och då är det ju en som handlar då om hållbar framtid. Och den har vi ju läst och pratat om – den här bilderboken – vad kallar man nu det när man går in i boken, när man håller sig i boken och när man går ut ... en bildpromenad?

S: Det får jag notera lite särskilt!

08 I: Då föreslår jag att du går in på skolverket.se. Så tar du upp förskollärare läslyftet så kommer det upp olika moduler: bildpromenad. Där finns jättemycket information. Och vi är ju mitt uppe i detta nu. Vi har gått två gånger och den sträcker sig till ett helt läsår, så vi får ju mycket ... i detta.

S: Det blir en specialkompetens?

06 07 08 I: Ja, så där har vi fördjupat oss i denna boken och då gör man så här stopp i den här boken när man läser. Och frågar barnen hur de här karaktärerna – om där är någon speciell – hur man kan känna sig, eller vad de tror ska hända eller varför det hände. Alltså man stoppar upp och det finns material där också och så reflekterar vi i pers ... alltså i arbetslaget om svaren vi fick och om hur barnen reflekterade och hur det påverkar barnen när man läser på det sättet.

S: Det låter ju spännande och jag tänker att man kan jämföra det med om man har en läsecirkel för vuxna – att man har ett sådant samtal med barnen och att man samtidigt är så proffsig att man kan styra upp det. Att samtidigt som de är rätt så fria så kan man styra upp det?

02 07 08 I: Ja, det är så som det är, som vi jobbar just nu. Att man stannar upp och sedan berättar ju barnen utifrån deras egen erfarenhet. Och de är ju olika i en barngrupp. Så barnen får ta del av andras erfarenheter. Och sedan läser man vidare och så blev det kanske på ett annat sätt. Och så kan man fråga "kan detta hända i verkligheten? Om det är en saga då. Jaa, så är där någon som säger något "men det kan det ju göra" och så får det ta det av varandras reflektioner på det viset.

S: Hur upplever du att de (kommentar: jag syftar på barnen) tycker om att arbeta så här?

02 05 I: Asså, det beror väl också på. Vi hade ju då ett barn som inte tyckte att den här boken den var så kul. Då fick vi ju börja undra var det för att man satt bredvid någon kompis som störde, var det för att ämnet inte var intressant för barnet eller var det för att man som pedagog läste ointressant eller inte lyckades fånga honom på något annat vis. Eller är det hörseln, detta barn har en liten hörselnedsättning, beror det på att han inte hör? Vi provade oss fram och gjorde ett test. Vi visste ju att han var väldigt intresserad av robotar så när vi gick till biblioteket nästa gång så frågade vi om han ville låna en bok om robotar istället då. Och det ville han och när vi läste upp den boken så var där ju ett helt annat fokus. För det var ju hans intresse. Så där kan man ju se vad litteraturen gör.

S: Tror du att det kanske går lättare nästa gång ni testar en bok om något annat ämne – eller vad tror du?

05 I: Det är möjligt för nu fick han ju en positiv erfarenhet. Men där får man ju prova sig fram och så får man fundera på vad det kan bero på om man nu inte lyckas fånga alla. Vissa blir ju jätteexalterade av det här och "jag vill svara, jag vill svara" och vissa då, nä, vill inte.

S: Så är vi väl också lite som människor? Vissa kastar sig in i nytt och andra avvaktar lite.

05 I: Vi är så! Och det är ju fullt tillåtet. Att man kan ju vara delaktig även om man inte är den som hörs mest. Man är delaktig på sitt eget sätt. Det kan man vara på olika sätt!

S: Mm. (*nickar*)

I: Mm!

S: Ah! Mm, vi har nog kommit in på det här lite men hur väljer ni ut böckerna?

06 08 I: Det har vi ju inte alltid varit så strukturerade som vi är nu då för när vi satsade på det här läslifyftet så tänkte vi att, mm, det är ju en jätteintressant fråga hur man väljer litteratur.

S: Jaa ...

06 I: Är det vi som vuxna eller är det barnen eller (*harkling*)? Så tidigare så kan jag säga att vi har ju jobbat på alla olika sätt. Så man har gått med något, några, barn till biblioteket och de har fått plocka en 15 – 20 böcker och man har haft en tung ryggsäck när man gått hem och man har typ bara slängt dem i en låda och barnen får liksom titta på dem och man läser någon sådär lite här och lite där.

S: Ofta samma då?

08 I: Ja ofta samma men just det – lite här och lite där. Det har mest bara varit ... det flyter på så. Men ska man då tänka lite mer, aha men vad är det för litteratur vi lånar – ja det gjorde vi nu senast att nu så sa vi att vi inte lånar så många utan vi går dit lite oftare i stället. Så vi lånade fem böcker nu sist vi var där och tog med oss fyra barn tror jag. Och de fick titta på böckerna och vi kom fram till att barn väljer nog ofta en bok av utsidan. Det är ju det första man får kontakt med.

S: Jag tänker mig att det kanske gärna är något man känner igen då?

05 06 I: Något man känner igen ja, något man känner igen på utsidan. Det kan vara något vackert, eller någon speciell figur, eller tycker om någon färg eller något annat som lockar. Så hade vi ju en tanke att vi ville låna böcker som dels handlar om vår värdegrund, hur vi är mot varandra och dels om då hållbarframtid. Alltså värdegrunden går ju in i hållbarframtid. Jag tror att min kollega, det var min kollega som gick med barnen, hon presenterade ett visst antal böcker när de var där. Så det blev ett större urval som de fick välja vars en bok ifrån. De fick ta med vars en bok med hem till förskolan. Så då läser vi dem ett tag då nu och fördjupar oss och när vi är nöjda med det går vi tillbaka så vi inte har – visst ska man ha ett stort antal böcker på förskolan men när vi lånar många blir det ofta bara att man läser lite här och lite där.

S: Ni vill hinna bearbeta de böcker ni lånar?

08 I: Vi ska prova att göra så här och sedan ska vi utvärdera det. Var det här bra? Eller behöver vi fler böcker? Vi vet inte ännu!

S: Man kanske inte måste göra likadant varje gång?

06 07 08 I: Någon kanske säger att det måste finnas böcker överallt på avdelningen och ja, det kan det ju vara så om det har ett syfte! Som vi säger då; i bygg kan det ju finnas konstruktionsböcker. Just nu byggs det mycket broar och då passar det kanske med böcker om broar. I ateljén kanske det ska finnas någon bok som handlar om något speciellt som vi jobbar med där. Och i rummet där uppe då, där vi jobbar med hållbar framtid och värdegrund som det handlar om. Så det är väl så vi försöker att välja böcker när vi går till biblioteket. Det är den strategi vi har nu. Så får vi se vad vi tycker om det. Om vi nu får för lite böcker ...

S: Mmm. Men ja, hm. (paus) Har ni då någon form av, ja ni läser spontant när ni hinner, har ni någon planerad eee?

I: Ja, det har vi!

S: Berätta om den!

07 I: Det är ju då varje dag efter maten. Då låter vi barnen (paus). Vi sitter och äter vid tre bord, två bord i ett stort rum och där sitter väl ungefär tolv barn och sedan har vi resten av barnen – ungefär åtta barn – i ett annat rum. När vi är alla är vi 21 barn men det är sällan vi är full barngrupp. Så då tar vi ju en av de här böckerna och läser och man får sitta kvar. Vi dukar inte av för det blir spring utan vi har sagt att man sitter kvar och de som äter väldigt långsamt kanske har mat kvar på tallriken och då kan man ju faktiskt äta under tiden.

S: Då kan de äta upp i lugn och ro?

I: Ja, då behöver de inte stressa. Ofta blir det stressigt om någon dukar av och någon har mat kvar.

S: Då vill de också duka av?

07 I: Nej, då vill de nästan inte äta fast de kanske är hungriga. Nej, så då sitter man kvar och vi börjar väl läsa – oftast har väl de flesta ätit upp – skulle där någon gång vara någon som inte ätit upp av någon anledning så kan man ju börja läsa innan. Så lämnar vi tallriken och sitter och lyssnar. Man sitter kvar på sin stol och så läser en pedagog. Då kommer man ju till det att alla inte ser bilderna. Vi visar och säger att boken finns ju efteråt – det är ett alternativ som vi löser det på och då är det två pedagoger som läser – en i varje rum. Ett annat alternativ som vi har börjat med nu är sedan vi börjat med läslyftet det är att man tar bilder ur boken med Ipaden och speglar Ipaden så att bilden och även texten och kommer upp på bildskärmen så att barnen kan sitta framför och både se och höra.

S: Vad tycker du om det sättet?

I: Det tycker jag är jättebra!

S: Jag har provat det sättet när jag var i F-klass. Jag upplevde det som att det gjorde väldigt stor skillnad för den samlade koncentrationen ...

03 07 I: Det gör det. Verkligen superbra. Det har vi gjort nu ett tag. Den här terminen har vi börjat med det. Och det är en jätteskillnad. Det är inte alla som klarar att inte kunna se och de vill annars gärna resa sig och komma fram och titta hos den som läser och börjar en springa fram sedan springer alla fram.

S: Ja, det är ju nästan naturligt?

03 07 I: Ja, man vill ju se. Och sedan ska man få tillbaka dem igen och sedan händer det kanske på nästa blad igen. Men här ser alla bilden och det har visat sig vara jättebra. Och när vi använder detta läser vi inte heller alltid i helgrupp. Vi försöker ta lite mindre grupper så att man når fler barn.

S: Hhmm! Ja, syften ... eller syftet med läsningen? Som du ser det eller som ni använder läsningen?

01 I: Asså, jag säger så här – vi har ju en läroplan och vi har ju inte uppnående mål utan vi har ju strävans mål.

S: Ja!

01 I: Ett strävansmål ur läroplanen det är ju att man ska skapa en nyfikenhet för skriftspråk, få intresse för symboler och bokstäver och det är ju det som blir vårt syfte också.

S: (Nickar)

I: För att man ska skapa ett intresse för det. Och öka sin läs- och hörförståelse även då (ler).

S: Ja! (Skrattar)

01 02 I: Det är viktigt att man ska känna att det är spännande och att det ska komma lekfullt fram. Inget tvång framförallt. (paus) Mmmmh!

S: Så kan man säga att fantasin blir som en bro ... till ... kunskapen?

I: Ja, leken och fantasin!

S: Ni har alltså en rutin för läsning men det händer också att barnen tar initiativ.

03 07 I: Ja. Det händer och ibland funkar det bra och ibland kanske en pedagog kan gå iväg och läsa för några barn och ibland kanske bara en vill och det kan också funka. Men nästan oftast så fungerar det inte riktigt. Som nu efter maten kommer rasterna och så händer det något. Men det är ju då vi har de här lpadsen och tagit bilder och läst in egen text.

S: Då kan barnen höra samma saga hur många gånger som helst?

I: Mm, exakt!

S: Vi har nog kanske kommit in på uppföljning av läsning? Lite boksamtal och så?

07 08 I: Ja, det har vi ju lite ... vi talar om vad som händer och vad man kan förvänta sig hända. Nu i läslyftet såg vi en film där man först bara tittar på bilderna ihop och sedan får barnen berätta vad de tror ska hända i boken. Det är ett intressant sätt!

S: Så har vi det här med samtal under läsningen, hur ser du på det? Bra eller dåligt? Risker?

02 07 I: Nä och ja ... Det finns ju risker men det är ju också väldigt bra. Det är ju under samtalet, det är också i Läslyftet, just när man stoppar upp och man frågar barnen varför det händer och så men risk finns ju att man kommer bort från själva sagan om alla har väldigt mycket att säga och man pratar så här och man sitter i en större grupp. Om man ska ha boksamtal under tiden man läser så får man vara en lite mindre grupp! För då hinner kanske alla säga vad de vill ha sagt. Sitter du med 15 barn och där är kanske tio stycken som vill berätta något så känns det som att nä ... mmm

S: Då blir det svårt för alla att komma till tals?

I: Så ja, jag tycker att det är positivt men man får ju ge förutsättningar för att det ska funka.

S: Tanken slog mig också att läsning med boksamtal kräver mer av mig som pedagog. Det kräver en viss erfarenhet att hitta tillbaka tror jag?

I: Precis, man måste kunna se hur ska nu detta kunna fungera! Sedan får man prova sig fram!

S: Som jag då som är så ny för det här. Jag kan bli så glad att jag får med mig barngruppen att jag glömmer bort att hitta tillbaka till den faktiska läsningen.

02 07 08 I: Men det är ju också en liten avstickare. Det kan ju vara att man gör en annan aktivitet också och går ut ur den första aktiviteten men sedan kommer man tillbaka igen. Då kan man knyta ihop det i efterhand!

S: Nästa fråga har vi kanske också varit inne på tidigare. Du har gett så tydliga och utrymmande svar ... men vad tycker du krävs av en bok för att den ska vara lämplig ... för en barngrupp?

05 06 I: Ja (paus) mmm (paus). Vi har ju valt litteraturen nu för vår barngrupp ... det är ju bra om man väljer någonting som man kan se att barngruppen har ett intresse i. För tar jag något som handlar om flygplan och de barnen jag har på min avdelning inte är ett dugg intresserade av flygplan så är den inte lämplig.

S: Då kanske den snarare funkar tvärt om?

05 I: Njä, men de kommer kanske inte alls att lyssna! Som vi pratar kanske om sopsamlarmonster nu alltså, eller hur man är en bra vän och det intresserar dem så fångar man dem med orden och barnen lyssnar jätteintresserat! Man försöker fånga det barnen är intresserade av så får man välja litteratur (avbryter sig) men visst man kan utmana dem och ta någon annan litteratur och se hur det funkar. De kan ju bli intresserade ...

S: Då kanske det är bra att inte ta älgakliv utan börja i närområdet?

06 I: Nä, precis man kan ju testa lite efterhand. Sedan, som när man går på biblioteket, så finns det ju barnlitteratur som man tycker att man borde läst för något enskilt barn och inte hela gruppen. Det finns ju dödsfall ...

S: Ja ...

06 I: ... skilsmässa och så vidare ...

S: Något barn behöver det och någon ska absolut inte höra det?

06 I: Ja, där får man ju tänka ... (längre paus). Det ställer ju krav på oss pedagoger ...

S: Där måste vi ta ansvar för att det blir rätt?

06 08 I: Man får ställa sig frågan: vad är syftet med att läsa denna? Kanske bör man ta den diskussionen i sitt arbetslag innan ...

S: Här blir arbetslaget viktigt?

08 I: Det blir det absolut. Och ska en bok bara läsas för något barn behöver man stöttning i det – inte minst vad gäller genomförandet.

S: Det låter som att man måste känna sin barngrupp väldigt väl?

I: Jamen det måste man!

S: Mmm, hmmm (paus). Ja, när ni då har lånat böcker på bibblan har barnen tillgång till böckerna sen. Till vissa av dem då eller till alla. Med tanke på det du sa om känsliga ämnen kanske det kan vara någon bok man får sätta undan?

06 I: Ja, men precis! Som vi har gjort tidigare så har vi ju gått och lånat böcker och då har de ju fått plocka precis vad som helst och då har det ju att man har fått en bok som när man har börjat läsa den och tittar lite längre fram och så tänker man nä det här var faktiskt ingen lämplig bok.

S: Det har jag faktiskt varit med om!

06 I: Ja och då börjar man ju tänka att här får vi ju faktiskt ta och tänka efter ... Det här blev ju inte så bra – hur ska vi göra? Så nu sist när vi var och lånade böcker så valde min kollega ut ett visst antal böcker och så fick barnen välja på dem. Och så lånade vi hem dem. Men, när man är på biblioteket så får man såklart titta på vad man vill!

S: (nickar och hummar)

07 I: Och då går man dit så man har så mycket tid att är där ett barn som vill att man ska läsa en viss bok så gör man det. Då läser man den där. Och så lånar vi av de som man får välja mellan och då är de utvalda utifrån ett fördjupat lärande eller vårt projekt i någon mening.

S: (Pausar och bläddrar) Vad det gäller bilderboken ... mmm ... jag vet inte hur bra den här frågan blev men vi provar den så får du protestera om du tycker att den är kass! (fniss)

I: Ja! (fniss)

S: Har du några tankar om hur man kan använda bilderboken för att stärka barns förståelse av skönlitterära texter? Eller text överhuvudtaget?

I: Bilderboken ... stärka ...

S: Jag tänker då lite grand på det dubbla i bilderboken med bild och text som samverkar.

I: Men är detta i samma bok eller har du en bild och en text? Eller hur tänker du?

S: Nä, jag tänker på bilderboken som sådan.

I: Du tänker på en bok där bild och text förstärker ...

S: Ja, eller motsäger. Så är det ju också ibland.

I: Ja, det kan det ju göra. Då förstår jag! Mmm (paus) ...

S: (Paus) Säger de något om bilderboken i Läslyftet?

07 08 I: Äh, så långt har vi inte kommit än, så just om bilderboken då. Eller vänta, det har vi visst det! Det var ju just det att vi tittade på bilderna först innan vi läste boken.

S: Då följer pedagogens upplevelse det icke läskunniga barnets – som ser bilden först.

07 I: Ja, så vad är det som händer och så får barnen berätta utifrån bilderna. Och sedan ser vi stämmer texten med vad vi trodde. Då kan det bli att man får två historier om den här boken.

En från barnen hur de trodde utifrån bilderna och en vad där faktiskt står i texten. Men jag upplever ju att barnen är väldigt nyfikna på bilderna ju. För just när man läser så vill ju alla komma fram och se vad där är för bilder. Och så kan vi nu spegla på skärmen nu istället för att de ska kunna, alla ska kunna se och man mer ska kunna se bilden och koncentrera sig på att lyssna.

S: Ja ...

02 07 I: Så ja, de har ju stor betydelse med bilder i den åldern. Barn nu i fem – sex års åldern de börjar ju kunna höra längre text och stå ut. Faktiskt!

S: Det är spännande!

I: Ja, men det lossnar där, i den åldern ungefär.

S: Så ni kan läsa lite böcker med mer text och mindre (kommentar: jag menar färre) bilder?

02 06 07 I: Just de böckerna vi har nu där är ju ibland inte jättemycket bilder. Men där kan vara mycket text. Det kan vara en bild till väldigt mycket text.

S: Men kan det vara så att ni har jobbat med grunden för det låter ju ändå som att ni använder böcker och läsning en del. För jag tänker att det kanske lite beror på barnens tidigare relation till böcker och läsning.

05 I: Du menar att man tränar? Att man byggt en relation till själva texten och att man lyssnar på den?

S: Ja, för även om de bara är fem år så har ni ju redan hjälpt dem att bygga upp en relation till litteratur.

02 05 I: Ja, att de börjat skapa inre bilder själva. Och de kan man ju fråga dem sedan om man läser något "att hur tror ni att det ser ut där". Att man stoppar och så får någon beskriva eller att vi har bett dem rita under tiden vi läser.

S: Det minns jag från när jag var liten – att man fick höra att "du kan inte rita och lyssna samtidigt".

I: Jo men det kan de!

I: Mm ...

S: paus

S: Ja, nu har vi nog täckt in det mesta ...

04 I: Då har jag ett tillägg! Det är flerspråkighet.

S: Ja! Mm ...

04 I: Vi har ju sju barn på vår avdelning som har ett annat modersmål.

S: Ja, och hur arbetar ni med det?

04 I: Ja, då ska vi se. Det var därför jag tänkte på detta. Vi har haft kontakt med språkpedagog och det finns ju olika sätt att jobba. Ett sätt är att vi läser en bok här och så väljer de att läsa samma bok hemma.

S: Då involverar man familjen?

04 I: Barnet får samma bok men på två olika språk.

S: Är det svårt att få tag i?

03 04 I: Ja, som appar är det faktiskt. För att vi hade ju tänkt att försöka få tag i vissa böcker både på svenska men att få det på de här olika språken ... vissa språk är ju lättare att få tag i ... och vissa språk är ju ...

S: Smalare?

I: Jättesvårt kan det vara!

S: Har ni hittat någon bra app?

03 04 I: Asså, just nu så ... ja men nu kommer jag inte ihåg vad den heter. Men när vi googlade på flerspråkighet och försökte hitta en berättelse på flera olika språk så kom det upp en del men vi saknar fortfarande några språk.

S: Har ni stött på den som heter Polyglutt?

I: Ja, det har vi.

S: Tyckte ni om den?

I: Ja, men det var fortfarande något av våra språk som fattades.

S: Detta är något som ni verkligen behöver?

02 04 I: Ja, vi gör det. Men vi jobbar också mycket med tecken, just som bildförstärkning.

S: Ja ...

02 04 05 I: Så just det med flerspråkighet och hur viktigt det är. Att lyfta detta på olika sätt och att andra barn också får höra och bli medvetna om att det finns olika språk.

S: Ja, det är ju också en aspekt! Ja, tänker ju också att om man ska lära sig svenska så behöver man ju ha tillgång till sitt eget språk ...

I: Men här finns ju ingen här som pratar de språken ...

03 04 S: ... så kan kanske appar och annan teknik underlätta?

03 04 I: Jo, precis. Så det kommer ju troligtvis att bli större – och att vi får större ansvar för det i förskolan.

S: Mm. Är det något mer som du vill tillägga?

02 06 07 I: Mja, det är ju att miljön har en väldigt stor påverkan. Det har den. Hur vi presenterar litteraturen på avdelningen. Vad man har tillgång till. Att man pratar lärmiljöer. Att det är lättillgängligt och att man blir nyfiken när man ser det.

S: Läser man ute någon gång?

02 I: Jadå, vi har en låda ute så att man kan hämta böcker. Och böckerna ska ju in sen och det är ju ett förhållningssätt också – hur vi tar hand om vårt material. Det handlar också om värdegrund.

S: Du har ju också varit inne på läroplanens intentioner och så innan så nu har vi täckt alla mina frågor!

I: Åh, ja vad bra!

S: Då ska jag be att få tacka dig så hemskt mycket för att du ställde upp!

I: Tack själv!

S: Och nu stänger jag här!

Intervju med informant nummer 2

"Det är ju olika hur vetgiriga barn är men de allra flesta är åtminstone väldigt nyfikna ..."

S: Då har jag börjat spela in. (Paus) Har jag presenterat mitt ämne för dig? Det har jag väl inte riktigt?

I: Nej, inte mer än då i mejlen. Vad ditt arbete innebär ...

S: Sedan jag skrev till dig har vi haft ventileringsseminarium på skolan och jag har smalnats av mitt ämne något sedan dess – tror och hoppas jag i alla fall. Så om jag ska formulera det jag gör utifrån detta så studerar jag då tidig – med tidig menar jag barn i förskoleålder, barn som ännu inte skriver och läser själva – läs- och hörförståelse. Detta kan komma att förändras igen efterhand som arbetet fortskrider och det är visst normalt att det är så har jag fått höra. Jo ...

I: Just den här avsmalningen är väl ganska ... (paus)

S: Jo, jag märker att det är lätt att sprida ut sig ... Jag har länge velat skriva om någonting sådant här och jag har känt att det är någonting med förskolan och jag följer media ... ja, svensk förskola har ju gott rykte internationellt men så kommer vi till hur det går för barn högre upp i skolan och då ser resultaten tydligen inte lika goda ut i ett internationellt perspektiv. Och så fascinerar jag av vad det som är kärnan i förskolans pedagogiska förhållningssätt ...

I: Ja, det är ju så många bitar som är spännande. Men det är roligt, alltid roligt att djupdyka i någonting.

S: Och det blir ju tydligare efterhand som man tvingas att skala bort det som faktiskt inte var ämnet... Då kastar jag in min första fråga. Den är väl lite tänkt att fungera som en isbrytare för samtalet... Vilken relation till ... eller vilket synsätt har du på barnlitteraturens roll i förskolan?

I: Asså, jag har nog under hela min tid i förskolan värnat ganska mycket om den. Och det var kanske därför jag ställde upp när jag hörde ämnet. "Ja, intervjua gärna mig!" sa jag. Jag var ju med när läroplanen kom 98 och sedan har man jobbat och eftersom jag varit en lång tid på samma förskola, där vi också var flera som värnade om boken och språket ... så ... och då märker man kanske lite när man sedan ... ja ... att man märker att det verkligen inte är helt självklart.

S: Nä ...

03 06 I: Och med den här digitaliseringen som kommer så ... så får man kanske ännu mer stå på sig om vikten av den ja, ska vi säga den riktiga då, boken ... samtidigt som man måste ta in det nya. För man får inte vara rädd att det är något som ska ersätta då ... för där finns ju en massa

goda saker där ... men ändå när allt annat kommer och pockar på så känner jag nog att jag värnar om boken. Jag tycker att det är en viktig del och jag ser till att det finns i ... (paus) ... där jag jobbade innan hade vi en helt fantastisk bibliotekarie och vi hade tillgång till biblioteket innan de öppnade för allmänheten om dagarna ... och vi tog vara på det så att man fick den här lilla introduktionen och de gjorde det alltid lite spännande och så. Så vi har alltid sett till att ta tillvara på att vi har biblioteket och introducera det för barnen – det är ju långt ifrån alla barn som kommer dit annars. Ja, jag tycker att det är en viktig del och jag tycker att det är en självklar del. Det ska vara självklart i förskolan och det ska finnas en tillgänglighet från det allra yngsta barnet (paus) och det är viktigt att vi ser till att det finns litteratur som är, även om man kanske inte alltid kan hitta något som passar precis varje enskilt barn, vald för att passa de enskilda barnen. Så att man inte bara går och ... asså ... lite att man försöker ha tankarna på de olika barnen ... med sig när man väljer böcker på biblioteket.

03 06 S: Jag kommer att återkomma till hur man lånar senare ... men nu tänkte jag på det du sa om boken och IKT som komplement och inte som någon motsättning ... förstod jag dig rätt där?

I: Ja, det gjorde du ... (skratt)

S: Då var det kanske en barnboksbibliotekarie då som tog hand om er där, hon som var så engagerad?

06 I: Jag vet faktiskt inte om hon särskilt var barnboksbibliotekarie men hon var otroligt engagerad och såg till att vi fick vår egen stund och det var väldigt mycket hon bjöd på där. Men relationen ... om man säger så ... att jag tycker den är viktig!

S: För just det här med läroplanen den tar ju upp olika sorters texter och hur man arbetar med text men den nämner ju inte boken som sådan och jag satt och letade efter ordet bok och litteratur i den kommande läroplanen men de begrepp som förekommer är ordet *text* och *olika sorters texter* (min anmärkning: ordet litteratur förekommer i Lpfö 2018) – tror du att det är för att man förutsätter det eller för att lämna utrymme för pedagogen att tolka? IKT är ju ett angivet och självklart begrepp nu. Men inte bok.

I: Men IKT kom nog först med vid revideringen va?

S: Ja, det stämmer nog ... Men då med tanke på hur det ser ut med skolresultatet högre upp i åldrarna och jag tänker då i synnerhet på läsförståelsen nu – tror du att vi i förskolan genom vårt förhållningssätt eller arbetssätt kan påverka barnens förhållande till litteratur längre upp i åldrarna och kanske också ... ja ... hur det går i läsförståelse?

01 05 06 I: Ja, men det tror jag absolut att vi kan. Men som sagt, barnen har så olika hemförhållanden och det är så olika hur vi privat förhåller oss till litteratur. Så det är en självklarhet att vi ska jobba med det – för det är inte säkert att detta med litteratur är något som väcks hos barn hemifrån. Jag ser vår roll som viktig och vår möjlighet att påverka som stor. Och användandet av boken förstås ... det är såklart skönlitteratur men också ... faktan. När ett barn visar intresse för något ... att vi visar att här kan vi läsa mer om ... säg spindlar ... Man behöver inte alltid googla fram allt ... vi använder ju böcker mycket nu när vi är ute i naturen. Det barnen mycket förtjusta i och jag tror att det är ett sådant område där man kan "decka" ... alltså blir man van vid att det alltid finns och att man ser att här kan man få veta mer. Det är ju olika hur vetgiriga barn är men de allra flesta är åtminstone väldigt nyfikna, de vill veta mycket och alla de här frågorna som kommer ... och man kan ju omöjligt kunna allt ... men ...

S: Men vi kan visa hur man hittar svaren?

05 I: Ja, absolut så att de ser att den här vägen den kan jag ju använda för att ta reda på det och det har de med sig sedan upp i skolan.

S: Ja ...

02 05 06 I: Men det var ju bara lite om faktalitteraturen. Jag är ju sådan att jag gillar att dramatisera och liksom gå lite djupare ibland. Och det kan man ju också ha nytta och glädje av – även längre fram i skolan då.

S: Då kommer vi osökt in här på vilken typ av litteratur och texter som du och kollegorna på din avdelning använder tillsammans med barnen? Och det går bra att tolka litteratur och texter ur ett vidgat textbegrepp, så paddor och annat är ok.

I: Så du tänker på vad vi använder nu och vad vi brukar göra?

S: Mm ... (nickar)

06 I: Ja, det jag berättade nu då var att vi tar ju liksom lite faktaböcker med oss ut – det är om träd och djur och svampar – vi är mycket ute och vårt fokusområde nu är ju ...

S: Ja ...

I: ... hållbar framtid och ekologisk känslighet. Och då tar vi med oss det ut i naturen ...

S: Ert fokus nu ...

02 07 I: Ja, det är hela förskolans tema kan man säga. Sedan går vi på avdelningarna in i olika projekt utifrån det, det är så arbetet här funkar. Mm ... men det är det som ska genomsyra så att säga. Och sedan har vi en lässtund efter maten där vi delar upp och ... det är viktigt för oss att det ska funka och vi värnar om den så vi har eh ... två dagar i veckan delar vi upp oss i två grupper och läser och en dag brukar vi läsa alla tillsammans eller så gör vi något annat tillsammans kring böckerna .. så det är ju också så här en vardaglig rutin att det ändå ska komma in. Sedan har ju vi då värnat mycket om miljön så nu när de blir fyra (förklaring: syftar på barngruppens ålder) så vi vill ju att alla rum ska ... när vi nu pratar språk så pratar man ju alla språk ...

S: Jaha ...

02 06 07 08 I: ... så det är ju lite då vårt Reggio-inspirerade tänkt här. Att vi har rum för skapande och vi har rum för musik och vi har även ett sagorum då ... rum för konstruktion och mattehörnor. Ja, vi försöker verkligen att ha alla bitar i miljön och där var barnen väldigt delaktiga och gjorde vårt sagorum till det rum det är. Och det är vi ganska noga med ... det är ett centralt rum ... och det är vi ganska noga med att ibland när de vill in där och göra någon annan lek så – ”nej, men här ska det vara ett lugnt rum och här ska man kunna läsa” ... så alla barn fick gå med och välja var sen bok på biblioteket och sedan kopierade de den och så hängde vi upp bilder i taket just bara för att få den här stämningen, lite mysiga känslan därinne. Sedan försöker vi alternera sagor, vi kör också flanosagor och det kan vara på flano eller bara så lägger vi fram tråklossar med bockarna Bruse, där försöker vi skifta metod lite ... vi presenterar en och så får den ligga framme så barnen själva kan ... (paus)

S: Leka och återberätta sagan och så då?

02 06 07 I: Precis! Så i sagorummet finns det alltid och där finns ju en back med böcker där vi går till biblioteket kontinuerligt och lånar. Och ibland går vi allihopa men oftast går vi med några stycken, man kanske går med sex – sju stycken barn. Vi försöker se till att alla får komma dit någon gång då och då. När vi är på biblioteket så lånar barnen vars en bok då och så brukar vi då försöka spana in dels utifrån gruppens intresse och dels utifrån vårt fokusområde ... Just nu har jag suttit och läst om växter och pollinering och sådär. Vi har precis hållit på med solrosor. Sedan kan det vara så att vi väljer böcker utifrån vad vi vet ... om någon nyss fått ett syskon eller ... det finns ju så mycket man kan ta in ... Så när vi är där försöker vi tänka till. Så där har vi ju fritt så att de kan sitta och där har vi också en Ipad. Ipaden står faktiskt framme alltid. Vi använder något som heter Niki-play, jag vet inte om du är bekant med ...

S: Nej, det är nytt för mig!

03 I: Man säger "Nicki-play" men det stavas Niki-play och det är en app där som gör att du kan ladda ner Youtube-klipp eller klipp från paddan ... och där har vi en kategori som heter sagor, en som heter natur, en som heter stora maskiner – för de tycker väldigt mycket om det – ... då kan man skifta där vilken sida man har framme.

S: Och då kan man alltså ha klipp från Youtube utan att få hela Youtube?

I: Precis!

S: Det låter ju väldigt praktiskt ...

I: Du lägger ner precis de klipp du vill ha och du kan lägga mellan tre och nio klipp på varje sida och då trycker du på den du vill ha ...

S: Det låter ju som en jättebra app. Youtube är ju annars lite oberäkneligt!

03 04 I: Du, den är jättebra! Jag kan lätt rekommendera den – jag ska visa den för dig – alla borde faktiskt ha den. Och utan på det har vi också guidad åtkomst – alltså trycker man tre gånger på en sida kan du inte gå ur den igen. Så har vi satt den på sagor så är det den sidan som de kan välja på. Sedan kan de komma och be om ... "nu vill vi titta på stora maskiner" och då kan jag plocka fram så de kommer åt det bladet. Där försöker vi också ... för vi har ju barn också med andra modersmål än svenska och ... jag vet inte du kanske kommer till det ... där har vi ... försöker ha på alla språk. Det brukar gå bra att hitta på Youtube men då tar vi hjälp av föräldrarna. För det är inte alltid helt lätt för att hitta helt rätt...

S: Ja, det berättade din kollega att ibland så har ni en bok här och går det inte att få tag i på modersmålet så brukar ni ordna så att föräldrarna kan läsa boken hemma. Jag har stött på en app som heter Polyglutt, där man kan höra samma saga på flera språk, och som personalen på den förskolan var rätt så nöjda med. Men jag förstod att det fattades flera språk.

I: Ja, jag känner till den och vi har ju något också som heter Språkcentrum som vi har tillgång till här i Ängelholms kommun men ändå där vi kan få en hel del material på andra språk också.

S: Ja, här får jag för mig att tekniken har en viktig roll att fylla. Även om det lite ligger i vårt uppdrag att kunna allt – lite som en renässansmänniska så ...

02 06 08 I: ... så kan vi inte alla språk. Nä! Men om vi ... (paus) ... så där använder vi det rummet. Och vi vill att det ska vara ett inspirerande rum och det håller. Eftersom hela arbetslaget tycker att detta är viktigt så försöker vi att ge varandra tid – så nu precis innan jag

gick hit hade jag läst en bok för fyra barn. Det här att det är tillåtande att jag sitter där inne med de fyra barnen – det är inte helt självklart överallt.

S: Det beror kanske lite på vad vi själva har för relation till litteratur?

08 I: Ja ... Så att vi tillåter varandra och då tar man den stunden och ger det till barnen.

S: Det blir kanske något av en parentes men jag har förstått att det finns köror för förskollärare – vet du om det finns ett nätverk för läsande pedagoger?

08 I: Nä, men däremot något som vi har gått in i just nu och som är ... och berikar oss jättemycket ... det är ... vi har gått in i Läslyftet. Eh ... och då finns där ju olika moduler och sätt men vi har valt nu ... vi är inne i en modul som heter "läsa och berätta".

S: Jaha ...

02 06 I: Och det var lite det här som vi pratat om att få djupdyka i en fråga ... Men om jag tänker lite på vad jag berättat om förra frågan – hur vi använder litteraturen, det var ju ren litteratur ... för jag tänker att när vi pratar språk och ... det är ju så mycket utanför böckernas värld också.

S: Ja, så klart!

I: Man jobbar på så många sätt. Men så jobbar vi med böcker i alla fall.

S: Vi kom ju in på faktaboken ... då tänker jag nu på skönlitteraturen.

02 03 06 I: Och skönlitteraturen har vi ju i det här sagorummet och då när vi läser efter maten till exempel. Vi har också så att man ligger och lyssnar ibland – till någon saga eller så och där är vi lite ... Kan man säga mitt emellan? Vi har då kopplat till paddan och så tyckte vi inte att det var ett tillräckligt bra utbud. Så nu har vi faktiskt flyttat in en gammal urmodig cd-spelare. Och skåpet är proppfullt utav sagor på cd. Bra inlästa ... Så att det ... vi känner att det inte är att vara bakåtsträvande utan att vi tar tillvara det vi har.

S: Ja ...

03 I: Men det är ju lite så att när de sätter på sagorna själv så blir det ju lite svårt ... där är ju paddan bättre.

S: Du har visserligen varit inne på det men jag frågar ändå – hur väljs böckerna ut?

06 I: Jo, de väljer sina egna. Och sedan utifrån vad vi ser för intresse och behov. Det kan ju vara något barn som har det jobbigt med något eller har ett intresse av ett visst ämne ...

S: Där får man kanske ibland tänka till om en bok är för hela gruppen eller om det som är lämpligt för någon inte alltid passar för alla. Jag tänker att ett barn som gått igenom något kanske vill läsa böcker om det medan ett annat som varit med om något liknande inte vill höra om det? Där måste arbetslaget kunna vara ett stöd?

06 08 I: Men oftast, det är ju vi i arbetslaget som förstår att den här boken kan hjälpa en, men oftast funkar det ju något som funkar väldigt bra för alla de andra också. Så man gör inte, särskiljer, eller så.

S: Nä ...

I: Man använder den men man kanske lite grand ... kan se till att när man delar upp i två grupper att man ser till att det barnet man tänker på i just den gruppen med den boken.

S: Jag tänker på om det är lite jobbiga ämnen – som om döden eller så. Jag känner ett par bröder som förlorat sin mormor. Den ene ville en period bara läsa om döden medan den andre inte ville höra talas om ämnet alls. Jag är väl ute efter att barn bearbetar så olika ...

06 I: Det är just därför böckerna ska finnas i lådan så att de kan välja dem om de vill ha dem ... Så det är väl så vi väljer ut dem och låter som sagt det projekt vi har också ...

S: Just det ...

07 08 I: Och våra mål och jag skulle vilja säga, om vi går tillbaka till att vi jobbar med Läslyftet just nu så är det ju "läsa och berättande" och där gjorde vi så att vi valde ut att vi ville djupdyka lite mer i en berättelse ...

S: Mm ...

01 08 I: Och den berättelsen är ju väl anknuten till de mål som vi hade just denna perioden.

S: Jaa ...

06 I: Vi hade ju just, mitt inne i projektet, visste vi vilka mål vi satt ... och då för att den passade målen så bra och den vi har jobbat med nu det är ju "Örjan den höjdrädda örnen" (skrattar)

S: (Skrattar) En klassiker!

I: Precis, det är ju det! Den är ju fantastisk! Eh, det här värna om ... som man har i början av terminen och hur det känns men den har man ju upptäckt att oj vad mycket det finns att jobba med.

S: Det är väl också en sådan som brukar passa de flesta?

03 07 08 I: Ja, den är tacksam på det sättet och den har vi då lånat in så att vi har den i två ex så att vi kan sitta och läsa i två grupper samtidigt. Vi har kunnat ha den uppe på helskärm och eftersom vi nu är med i Läslyftet så har vi då gjort på ett lite annat sätt än vi brukar. Vi har då börjat med att bara bildbläddra innan vi läser texten första gången, vi har nu när vi har läst den många gånger så tog vi upp den häromdagen och bara samlade barnens tankar. Vi liksom bläddrade lite och "hur tror ni det känns för Öрни nu då. Men hur känns det för kungsfågeln då?" Liksom få in det ... och så har vi bara skrivit ner alla barnens tankar om det.

S: Det låter som ett spännande sätt att arbeta?

02 05 I: Man lär ju känna barnen och man ser ju vilka olika saker de snappar upp. Vad de snappar upp och på vilka sätt de snappar upp. Vissa snappar upp ... inte ordagrant, mera ur bilden.

S: De ser bilden mer?

04 I: Ja! Det är väldigt olika! Men den har vi jobbat mycket med. Och den har vi också tagit in på andra språk. Man kan beställa det genom biblioteket.

S: Det är ju bra att det går!

04 I: Där lånade vi hem ett ex till en som inte har så mycket svenska – för att hon skulle förstå den bättre här – så fick hon den på sitt hemspråk.

S: Det låter som ett bra sätt att jobba?

04 I: För då är hon med och kan den sedan när vi läser tillsammans.

S: Just det där med bild och text – att det har betydelse om vi läser text eller bild först – det är intressant.

02 05 07 I: Ja, och barnen upptäcker så mycket i bilderna som man själv inte ... reflekterar över.

S: Nä ...

I: Mm ... ah ...

06 S: Då läser ni skönlitteratur dagligen ...

I: Ja ... absolut ...

S: Och syftet med läsningen har du också tagit upp ju ...

I: Mm ...

S: För att sammanfatta det: ni använder den när ni fördjupar er i ett tema, språkutveckling ... fantasin ...

02 03 07 I: Ja, visst! Det finns ju så många syften ... Dramatisera ... med. Och sedan vi har ju också pratat om hur vi ska vidareutveckla nu ... som berättandet kommer vi ju att gå in i ... (paus) ... och då sa vi, när vi satt och reflekterade, att när man har det här med projektorn och man upptäckte det att barnen verkligen kan så mycket om boken då ska de som vill då få ställa sig där framme och berätta lite. "Vill någon ta den här sidan" ... "Ja!" och så berättar den och så vänder man. Så om de får vars en sida eller hur man gör det vet vi väl inte än men vi spånar på det. Det blir spännande!

S: Ja, um ... Nu läser ni ju varje dag – finns det något utrymme för barnen att ta initiativ till läsning utöver den planerade? Hinner ni det?

I: Ja, det var ju det jag gjorde precis innan jag kom hit.

S: Det var det?

03 06 I: Ja, men det är ju förstås inte alltid man hinner läsa när de skulle önska det och det är därför det är bra med att de också kan sitta med paddan och att det är sagor som finns där och berättelser där som de känner igen. Och vi kan skifta lite. Så där tycker jag att det är ett bra komplement med tekniken. Så får de sagor också fast vi kanske inte fanns för det just den stunden. Verkligheten är ju ändå så i förskolan att det inte finns tid att sitta och läsa obegränsat.

S: Nä, vi får såklart anpassa oss efter den verklighet vi verkar i!

I: Men absolut så finns det tid för barnen att komma med en bok – allt som oftast.

S: Ja ...

02 I: Vi använder dem ju också ute. Vi tycker om att ta böcker ut.

S: Ni har en låda där ute?

I: Ja ...

S: Och ni tycker att det funkar bra att läsa ute?

I: Ja, det gör det ...

S: Är det en vanesak för barnen tror du?

05 I: Ja, det tror jag. Jag tror att de behöver introduceras i det mesta man gör. Det är många saker de själva kan hämta i förrådet men på vår regeltavla har vi skrivit att just böckerna måste man ta in direkt man läst dem. För att det ska funka att ha det så.

S: Men då upplever du att det fungerar bra?

07 I: Ja, det samlas ju ofta ... framåt kvällen när man inte har så många barn och de är lite ... lite trötta (paus) då är det ofta många som kommer när man tar fram filt och bok och sätter sig.

S: Ah!

I: Sedan går det ju inte när det är som allra kallast men det mesta av året går det ju ...

S: Där när vi kom in på tekniken igen ... så din kollega berättade om en föreläsning på nätet som vissa av er sett – det var just det här med att ni har paddan tillgänglig för barnen hela tiden – hur upplever du att det funkar att den är framme hela tiden? Blir användandet avdramatiserat efter ett tag?

01 03 08 I: Ja, de är inte alls så ... det är varken mer eller mindre intresserade av den än av vårt andra utbud ... och de vet ju vad som finns i och hur det kan användas. Här fyller paddan en annan funktion än kanske hemma. Här spelas det inte spel på paddorna. Vi har ett kösystem och samma Niki-play app inne i musikrummet och där sätter de upp sina egna namn när de kommer in. Så finns det en sida Melodifestival, en sida Valle och Babblarna och en med det här och en det här och så väljer de då. Så när den är framme så får den välja. Så de är ganska vana. Och så kan vi använda paddor ibland på andra sätt också men nej ... Vi har ju annan teknik också – en bildskärm som vi ibland projekterar upp någon bild och en dator stående men den datorn används till att skriva. Så tekniken används till det som sakerna som vi tycker är förenat med läroplanen.

S: Skulle man kunna säga att ni tagit kontrollen över hur tekniken används men att detta gör att barnen får en större frihet att använda den – inom de ramarna då?

03 08 I: Ja, just precis så är det tänkt! De kan finnas framme och vi behöver inte vara oroliga över hur det används för det finns inget som barnen inte får ha tillgång till.

S: För finns Youtube helt tillgängligt är det en sådan sak som kan vara ett orosmoment!

I: Nej, då hade jag absolut inte vågat ha det framme! (Skrattar!)

S: När vi pratar uppföljning av läsning så nämnde du drama. Finns det andra sätt som ni följer upp?

02 I: En dag efter maten till exempel fick de istället för att vi läste ... så tog vi in pennor och papper så fick de ju då rita någonting ur Örjan ... så att säga. Och sedan en uppföljning som vi kommer att ha nu ... då tar vi vara på att vi har en annan lärarstudent här ute och så vill vi gärna koppla så att det blir meningsfullt – hon ska genomföra någon aktivitet som ska gå igenom alla barnen så då har hon sett lite hur intresset har varit och vi har skördat mycket naturmaterial ute och så, så då har vi sagt att då kan vi koppla det också till Örjan. Så hon

kommer ju då att dra en liten saga om att när Örjan var ute och flög så såg han ju då att här är en liten mus och den finns ju då i ena boken. Och den har ju inte något hur och de kommer då att få skapa hus – antingen då till fyra olika musfamiljer eller till om det blir någon ekorre och kanin, det har jag inte riktigt bestämt. Då får de skapa något också och det blir ju också en sorts djupdykning i berättelsen.

S: Hur ser du på, jag tänker just på det här med samtal under läsningen? Är det bra eller dåligt? Finns det risker?

02 06 I: Det är jättesvårt! Jag brukar försöka att inte styra upp innan för det är väldigt olika hur mycket man går in i saker. Jag brukar vara ganska så här hård med att om det är någonting vi avbryter med när vi läser så är det något som har med boken att göra.

S: Just det ...

I: Så att man inte börjar prata om att "Men jag ska ju iväg på simskola sedan ..." Nämen det har ju inte med boken att göra så det tar vi inte då.

S: Det verkar kräva en viss rutin att bemästra boksamtalet?

I: Ja ...

S: För jag tänker mig en glidande skala av ämnen relaterade till boken. Om man då läser om Örjan så finns det höga träd och då kan det finnas kottar – det har ju lite med boken att göra men kottar det kan man ju hitta här ute vid parkeringen också och så är man på väg bort?

07 08 I: Och man får känna in här! Ibland läser man för många och det är också hur man väljer att sitta, jag sitter ju alltid så att jag sitter, sedan har jag boken framför och så har jag barnen framför mig. Så sitter jag när jag läser för lite fler barn. För då blir det samma förutsättningar, jag håller så de kan se boken på håll och det är där det blir så bra när man kan projektera bilderna. Då ser de bilden hela tiden allihop och då blir inte det ett problem. Så det är ett bra hjälpmedel. Men annars så sitter jag så här. Så brukar jag försöka – är vi jättemånga och någon börjar prata så brukar jag ju inte inleda med att "Nu kan vi inte prata" men om det pratas och det pratas då brukar jag ibland säga "Stopp, nu pratar vi så mycket att nu hör vi inte sagan. Nu får vi lyssna en stund och så pratar vi mer efter." Så jag brukar försöka känna in för det är lite från gång till gång. Och det är väldigt olika för ibland är de inte särskilt pratiga och ibland är de väldigt pratiga. Men jag upplever nog ju mer man själv går in i och intressant boken är och man själv ändrar lite tonläge och dialekt och läser med olika röster (Informanten visar hur hon menar genom att ändra tonläge och röst) då blir det en annan sorts samtal och frågor ...

S: Det är någonting med det du säger ... om man nu är vuxen och tycker om att läsa så kan ju barnböcker vara intressanta och roliga att läsa även för oss ... tycker jag själv inte om boken jag läser för en barngrupp så är det ju möjligt att de inte heller kommer att tycka om den ...

07 08 I: Nä ... det är ju lite vad man vill ha. Och ibland kan jag välja att bara fortsätta läsa – då behöver jag inte avbryta utan behöver bara inte ta in den som pratar för jag kanske känner att nå nu är vi mitt i detta – och då bara fortsätter jag att läsa och då dämpar de av sig själva.

S: Det låter som att du har en viss rutin för hur du ska få lässtunden att fungera ...? Jag föreställer mig att då har ni – du och barnen – jobbat ihop er också och då har ju även barnen en viss rutin eller läsvana ...

I: Ja ... Så kan det säkert vara. Och nu läste jag en bok där det var flickor och då var det ju mycket intressant. Då får man ju så här börja med att styra upp "Nu är ni fyra ..." och det räcker ju så vet de hur de ska turas om.

S: Ja, vad tycker du krävs av en bok för att du ska tycka att den är lämplig för en barngrupp?

02 05 06 07 I: Asså, det är ju svårt för det behöver ju vara något som de är ... alla behöver väl egentligen inte vara så hemskt intresserade av det utan det underlättar tycker jag om den är så att det händer saker, att möjligheten finns att förvränga någon röst. Det tycker jag underlättar. Tror de flesta kan bli intresserade av det mesta man läser om bara det är tillräckligt eh ... det är ju också längden på boken och det är lagom mycket text och hur långt tid det får ta – där får det ju gå efter utveckling. Och utvecklingen kan ju vara ganska spridd så det får ju ligga på en sådant här mellanläge. Det får inte vara för svårt för några och för lätt för andra.

S: Gruppen och boken ska fungera?

I: Så det är nog ... säg frågan igen ...

S: Jo, vad du tycker krävs av en bok för att den ska vara lämplig.

I: Vad som krävs ja ...

S: Men jag tycker att du fick med en hel del aspekter i ditt svar! För jag tycker att det framgår av ditt svar om jag förstår dig rätt att en bok kan vara lämplig för en barngrupp men inte för en annan ... Man får ta avstamp i barngruppen. Och det tyckte jag också att jag kunde få fram ur ditt svar att barngruppen inte är likadan hela tiden ... Eller har jag tolkat in för mycket?

06 I: Men det är nog det som krävs. Kan väl understryka att den måste ligga på rätt nivå.

S: Mm ...

02 06 I: I vissa åldrar är det en sak – och det lägger sig ju rätt och det är ju också en vana för oss. Och så gör vi pedagoger det valet redan då på biblioteket, att försöka finna något som passar gruppen men sedan väljer ju barnen fritt egna böcker också och det är kanske inte alltid dem vi jobbar med till efter-maten-läsning utan de ligger kanske tillgängligt i lådan då. Bilder vill man ju gärna ha som barn – asså i denna åldern och det är väldigt svårt för dem utan. Men nu ligger vi ju och lyssnar ibland utan bilder och så ... (paus)

S: Och det ...?

I: Men då är det ju en annan och då är det din röst och så ...

S: Då har ni kanske läst sagan innan?

06 08 I: Det är inte alltid vi gjort det ... det kan funka rätt bra ändå. Men vi väljer kanske något vi vet kommer att fungera.

S: Ah ... Och ni har då ett sagorum förstod jag ... jag tänker nu på hur böckerna är placerade.

02 I: De är ju placerade i barns nivå så att de går och tar dem men sedan har vi även läsluftboken som vi håller på med just nu och som vi går in i mer – den har ju en egen tavellist. Och likadant har vi ju böcker runt våra projekt – som nu solrosor. Likadant när vi hade fågelprojektet så stod fågelböckerna ihop med det ... Så att böcker kan vara placerade på andra ställen också ...

S: Tur att jag ställde den frågan ändå ... jag tyckte du hade svarat lite på den innan och var på väg att hoppa över den men nu berättade du så mycket mer. Tycker du att jag börjar tjata om sådant vi talat om är det bara som jag vill helgardera mig – hoppas du står ut! (Skratt)

I: Nä, det är ingen fara – fråga på! (Skratt)

06 S: Skönlitteraturens roll i förskolan? Har skönlitteraturen en plats att fylla?

02 06 I: Ja, men det tycker jag ju! Skönlitteratur när man pratar om barn det är ju att det här att gå in i – och jag tycker att man absolut ska få göra det – att gå in i fantasins värld. Att gå in och ur fantasin och ... ”Allt kan hända i böckernas värld” och det inte alltid måste vara precis som det står. Det är så spännande att det kan få finnas saker i böckerna som inte finns någon annanstans och man kan göra saker i böckerna som man inte kan någon annanstans. Där kan man få toka till det lite som man vill och det tycker jag är lite viktigt också – att främja fantasin och vara lite kreativ. Det främjar ju leken också så jag tror att man kan gå in i det och jag då som tycker att det är kul att dramatisera olika saker och det uppskattar ju barnen jättemycket.

S: Mm ...

02 I: Nu har vi jobbat mycket med sånger för vi har musik och man sätter på peruk och man gör det här och man gör det här ...

S: Ni går i roll lite grand?

02 07 I: Ja! Men det kan man också jättegärna göra med böcker och det tycker de är jätteroligt och när jag jobbat med de lite yngre barnen så tycker de nästan det är ännu roligare då ... jag vet vi hade lånat om när Totte klär ut sig och då gjorde vi en korg ... och ... så var där ett halsband och så var där en hatt och så var där en kjol! Så är ju jättekul att jobba med böckerna liksom.

S: Nu får jag kasta ett öga på klockan ... 42 minuter har vi kört på ... hm ... Tror du då att det skulle kunna finnas en koppling mellan tidiga textupplevelser och senare läsförståelse?

02 I: Jo, men absolut. Men så tror jag också för nu har vi bara varit i detta. Jag tänkte på så mycket annat språkförberedande inför – jag var inställd på lite annat ... det måste jag säga och det behöver vi inte gå in på alls ...

S: Nej, men jag har en annan fråga här nere så vi kan hoppa lite till den sen ...

I: Ja absolut ...

S: Jag ska bara kolla om jag missat något så ska vi ta det ... Visst har vi täckt hur du gör för att få med dig hela barngruppen?

I: Ja, det att man kan ta hjälp av tekniken ibland ju.

S: Nä men då tar vi denna nu för jag blev nyfiken. Utöver det här finns det något som du vill tillägga. Antingen för att utveckla något eller lägga till något som jag inte har tagit upp.

I: Jag var lite inställd på och det var kanske inte alls så som det var tänkt men eftersom det handlade om läs- och skivförståelse ...

S: Ja, skrivutvecklingen fick ju tyvärr skalas bort under arbetets gång ... men jag vill väldigt gärna höra vad du har att säga ändå!

02 I: Och det är ju liksom på något sätt något helt annat och nu har vi ju bara gått in på det här ... och det kan jag inte gå igenom på bara någon minut men jag kan ju säga som så eh ... jag tänker på att det här både med hörförståelsen, att lyssna, att få den här melodin, att få ... och jag tror också, det finns ju många program och vi har ju något barn som behöver lite tack så vi använder ju tack mycket. Det finns också mycket man kan använda i lpaden och man tänker det här munmotoriska ... jag tycker det är många sådana saker man tänker på i förskolan. Litteraturen är en del ... men språket i sig – både det skriftliga och det talade – att man använder begrepp hela tiden – det är ju extra viktigt med de allra yngsta! Det är sådant man tänker jättemycket på att göra. Man kan gå in på många ... sådana här taktövningar – i sång, takt och lyssna och rytm. Det tycker jag också kan vara förberedande – träna sig på att höra och använda rytmik och musik. För det kan vara väldigt, det är oftast det fonologiska som när man kommer upp i skolan – det är där det lite faller. Det är så lätt att köra på och arbeta med bokstäverna och det är ju många föräldrar som tycker att ”mitt barn skulle kunna börja skolan redan nu för hon skriver” men det är så mycket mer. Nu har jag ju jobbat i förskoleklass också och det är så mycket mer. Som man ska ha med sig och det är den delen som jag tycker att vi kan arbeta med så mycket mer i förskolan.

S: Det tycker jag naturligtvis låter mycket spännande – jag har när jag jobbat fram planen för det här arbetet har jag funderat mycket på ... och jag kan inte själv än se riktigt var det ena börjar och det andra tar slut när det gäller läs- och skrivutveckling.

02 I: Men just språkutveckling i sig kommer ju inte bara av vad vi läser menar jag. Men nu har du ju riktat in detta så det var nog som du har snävat ner dig till boken nu ... (skratt)

S: Tyvärr så måste jag igenom den där tratten ... (Skratt)

02 I: Ja, precis och det förstår jag ju att du har gjort (skratt) för det är ju ett så himla stort område. Men jag tänker att, och om vad man ska tänka på vad vi gör till hjälp till senare skolålder så är det ju en stor del som ligger utanför litteraturen där man jobbar med språkutveckling. Ritsagor och messagesagor. Det finns ju så otroligt mycket man kan ... och vi har ju också klappe-vila så att vi kör ju messagesagor och så också. Det är också ett sätt att arbeta med de här sakerna.

S: Jag tänker att en del av de här sakerna går in i vart annat ganska mycket ... Samtalet och då boken och den här sortens taktila sagor. Det är för mig nästan omöjligt att dela in dem i olika fack ...

I: Så jag tror ju bara, det är den frågan hur du kopplar till skolan ...

S: Och du startar ju en tankeprocess hos mig. Vi får se var det slutar ... (Skratt)

I: Det var ju inte meningen ... (Skratt)

S: Säg inte så. Jag är ytterst tacksam!

I: Ah...

S: Nej men vi har täckt det jag skulle täcka och om du inte har något mer att tillägga så ser jag att tiden börjar rinna ut och jag vill be att få tacka dig för att du ställt upp!

I: Det var bara roligt att göra det!

Intervju med informant nummer 3

S: Mm. Då börjar jag här med min första fråga, den är tänkt att vara något av en isbrytare.

I: Jaha ...

S: Vilken är din relation till barnlitteratur ... skönlitteratur ... i förskolan?

I: Min relation ...

S: Ja, ditt synsätt ...

02 I: Aha! Ja, jag är ju den som tycker att sagan kan finnas med överallt. Att den ... att alla projekt och alla områden vi har utifrån läroplanen kan egentligen byggas på utifrån en saga och att man kan använda den helt och fullt ut och byggas på utifrån en saga.

S: Jaha ...

02 05 I: Att man kan använda den helt och fullt ut och bygga vidare på. Antingen genom innehållet i sagan eller själva huvudpersonerna som är i sagan, att man bygger vidare i detta. Med barnen. Och att det inte bara blir någonting man upplever uppe i huvudet om man säger så – inte bara med sin knopp (skratt) utan man måste uppleva sagan med hela kroppen känner jag.

S: Mm ...

02 05 I: Att det är något som man måste känna, röra, få uppleva ... mm ... tja ... helt enkelt uppleva sagan inifrån. Menar jag! Så att det inte bara blir ord utan det byggs vidare på det.

S: Jaha!

I: Det ... där är ju jag! Jag brinner ju mycket för att dramatisera sagor ...

S: Då är du inte rädd för att gå i roll?

I: (Skratt) Nä! Inte precis! Och likadant – nu jobbar vi ju på vår förskola mycket med och vi har ju språket som inriktning – språk och kommunikation.

S: Ja, just det!

02 05 I: Så det är ju det vi brinner för! Och sagor och så. Det blir ju ett speciellt förhållningsätt alla har till detta och att det är något man tycker är jätteroligt. Både pedagoger och barn och det smittar också! Vi märker ju det här – det börjar ju redan när de börjar på de yngre avdelningarna och när de kommer upp till de äldre så smittar de av sig på de små. De små tar efter de stora. Hur roligt de tycker att det är att berätta om små figurer, de flyttar dem och går med dem själva. Just den här häftiga mixen med att man kan – jag tycker att musik och sagor gifter sig så himla bra och att det hör ihop det här. Den kreativa kommunikationen gillar jag, att man både kan berätta men man kan också sjunga sagan.

S: Det är ett arbetssätt jag stött på där jag haft mina barn. Jag har sett det du talar om – hur glädjen mellan vuxen och barn smittar.

02 05 I: Nä, precis! Att våga bejaka sig in i det och våga ha roligt själv. Våga ändra röstläge och våga göra grimaserna när du läser sagan. När de stannar och frågar eller pekar ta in dem i det, vill de blanda sagan med att kanske berätta något de varit med om själva – asså låt dem göra det.

02 08 S: Ja, men nu hoppar jag till en fråga som egentligen kommer längre fram. Men det anknyter till det du säger. Men just att samtal och att de kanske hoppar in och frågar. Jag tycker att det verkar kräva mer av pedagogen? För det är ju inte helt lätt ... Jag som inte är så rutinerad jag vill gärna öva på det men det är ju lätt att jag följer med barnen någon helt annan stans i samtalet ...

I: Ja, ja! Du menar hur man får tillbaka dem? Till sagan?

S: Men så har jag tänkt – säga till om du tycker att jag tänker fel – att det är kanske inte hela världen? Jag kan ju komma tillbaka senare. Om vi någon gång råkar landa någon annanstans – det är ju ingen som precis dör av det?

02 08 I: Nä, och jag tänker också att barn älskar ju att upprepa sagor om och om igen. Så det finns ju också möjlighet att göra om sagan om och om igen. Ibland kan man lite grand lura tillbaka dem genom att hjälpa dem med fokus. (Skratt) Jag lurar in dem genom att ställa frågor "Nämen, vad händer det här? På denna bilden?" "Men han är ju jätteledsen" så när de börjar glida iväg så kan jag ofta rikta tillbaka fokus genom att ställa någon fråga, ja men där är något på sidan.

S: Här låter det av att du har nytta av din yrkesroll och den rutin du skaffat dig?

I: Ja, men man kommer ju in i det på något vis. Ibland räcker det ju att man tar på dem lite. Då hejdar de sig och så är de inne i sagan igen. Det är ofta det där lilla som gör att man får dem med sig.

S: Just det här, ... som vi kom in på i förra intervjun, att ... om man är vuxen och läser och man exempelvis är med i någon läsecirkel så gillar ju inte alla allting och jag gillar inte allting. Samma sak med barnböcker, även om jag älskar barnböcker älskar jag ju inte per automatik alla barnböcker. Om jag inte själv tycker att boken är bra så kanske det inte heller blir så bra ...

02 05 08 I: Ja, barn känner mer än vad vi ofta tror. Ja, de känner nog det på sig ... om vi inte är med. Men sedan har jag ju ofta, jag brinner ju för handdockor så jag har ju ofta med mig dem i sagan och låter dem ställa frågor. För när jag ställer frågan så tänker barnen direkt "oj, vad är nu det rätta svaret" eller "jag vågar inte svara – det känns konstigt när alla tittar på mig" men har jag handdockan och frågar eller berättar "undrar varför han blev ledsen – jag har också känt mig så" (byter dialekt från skånska till stockholmska) så börjar de, ja direkt, prata om allt!

S: Vi fick göra vars en handdocka för ett par terminer sedan. Det var roligt men också lite läskigt att använda den i början för att ja, särskilt om där är andra vuxna i rummet. Men om man struntar i det och tänker att barnen verkar köpa det här – så just genom träningen så kan ju jag som pedagog bli bättre på något jag inte kunde från början.

02 I: Ja, ja precis! Man måste lära sig de där små finesserna som gör det liksom. Ja, handdockor är helt fantastiska och jag har dem nästan överallt. Jag har dem med i skogen. Han är blyg i början – en grävling som är med – men han är med och pratar kring naturen eller när de hittar något så får de visa han och så. Och jag har då i våra projekt ...

S: Då blir dockorna mycket personliga ...

I: Ja, och så blir de en medlem i cirkeln – höll jag på att säga. De är med även när vi har samlingar så de blir ju medlemmar i gruppen.

S: Hur funkar det hos er? Delar ni på handdockorna eller är de personliga för er pedagoger?

I: Eh ... vi har ju delat på dem men de är till rätt tillfälle.

S: Då kan ni deras roller allihopa?

I: Ja, vid vissa tillfällen då har man den och då tar man den.

S: Jag nämnde ju det innan att jag är intresserad av läsförståelse och hur man ska kunna komma någonvart högre upp i åldrarna – tror du att förskolan genom sitt förhållningssätt och arbetssätt kan påverka barns förhållande till litteratur längre upp i åldrarna? Och kanske också hur det går i läsförståelse? Har vi någon makt att påverka detta?

02 05 07 I: Absolut! Det tror jag asså, för barn lär sig rätt så tidigt att gå in och analysera böcker, att man har boksamtal och får prata om väldigt öppna frågor i böcker som hjälper dem att analysera själva vad som hände i sagan. Och så kommer de upp i skolan och så backar man och går ner till det här lite tråkiga som ibland kan ta död på det här lite kreativa. För de är ju redan inne, de är ju redan uppe där man får tycka och så ska man då backa. Och jag tror ibland att de tar död på det här kreativa tänkandet, hur man kan tänka i sagan och forma sagan ...

S: Det du säger nu tycker jag är mycket intressant ...

I: Ja, jag ser att där sker någonting som gör att de tröttnar.

S: Tror du det är något med den kreativa friheten? Att det inte blir okej att tänka själv längre?

02 05 07 I: Ja, det blir så låst och styrt och statiskt och att man då tappar fantasi och kreativitet och det här lustfyllda som det ändå är och ska vara med böcker för att man ska lära sig något! Skolan, nu skäller jag lite på skolan, skulle behöva våga mixa sina ämnen med varandra för att det ska bli spännande. Jag menar när du har svenska och språk – ta hjälp av musiklearen! Han kan komma in. Ta hjälp av historieläraren och gör något mer!

S: Det låter som att låna konceptet lite från förskolan ... Varför tror du inte det görs mer?

I: Ja, de har sina färdiga mallar de går efter och att de har stora barngrupper och ska hinna med mycket snabbt. Men i detta så tappar man bort det lustfyllda, lite helhetstänkandet om lärandet. Man lär för livet ju!

S: Utan kreativitet hade det varit svårt att uppfinna hjulet!

02 I: Precis och varför måste man alltid sitta i en bänk? Låt barnen göra egna sagor. Det vet jag förstås att många lärare jobbar med idag men glöm inte bort att väva in andra ämnen!

S: Hm (paus)

02 08 I: Tänk så mycket det kan leda till att ta ut barnen i skogen en dag och "här ligger en kista". "Nämen här ligger ett brev, vem har skrivit det?" Hitta på lite och låta barnen uppleva det på riktigt! Men jag tror mycket det har att göra med om pedagogerna brinner för det här! Och tänker vad gör det om jag gör bort mig. Det är väl inte hela världen? Barnen tänker inte på det!

S: Eller om jag vågar göra bort mig lite så ser de att det inte är så farligt ...

02 08 I: Eller hur! Vågar man bjussa lite så – det ser jag ju när vi har förskolans dag då brukar vi alltid spela upp teater från någon saga ju. Och sen kommer barnen och "får jag låna din hatt", "får jag låna rocken" och sedan är de igång på gården och spelar upp ... och håller på. Det kommer så naturligt!

S: Är det någon särskild pedagogik ni arbetar efter på din förskola?

02 08 I: Näh, vi jobbar ju bara sagoinspirerat för att man ska uppleva och utforska.

S: Jag förstår ju att sagan är viktigt där du jobbar. Är det någon annan typ av litteratur eller texter som ni använder er av ... och det är då helt okej att tolka litteratur och texter ur ett vidgat textbegrepp. Paddan är alltså okej.

02 06 I: Ja, jaha! Asså, texter ... vi använder ju dels då vanliga böcker och så är det ju faktaböckerna som vi också använder men det finns ju också sångtexter som är roliga att gå in i. Sångtexter där det sker sagor i texten. Och rim och ramsor är ju himla roligt också – just att få gå in i och man kan läsa saker rytmiskt och vissa sagor rimmar ju eller så kan man göra om själva. En saga kan bli en sång men en sång kan också bli en saga. Det tycker jag är spännande.

S: Någon sång som ni jobbat med nyligen?

02 I: Ja, "Bockarna Bruse" är ju jättepoppis. Men också "Var bor du lilla råtta" och nu "Tigerjakten" har det tyckt var jätterolig. Fast de gjorde ju om den för de ville hellre ha ett spöke för det var mer läskigt. Så de gav sig ut på spökjakt när vi var ute i träffpunkten. Och så var det någon som tyckte att de skulle komma en fladdermus här och där ska det komma en orm – jamen vem ska vara det då? Och så började de bestämma olika roller och då tänkte jag "nä, nu låter jag dem ... vill de vara två ormar – helt okej, tre spöken – visst." Huvudsaken att några går ut på jakt då. Så stöter man ju då på de här figurerna på olika ställen och så hade jag då satt upp på storskärmen med spännande djungelljud så det lät ju då som om vi var i djungeln. Då blev det ju ännu mer ... och så släkte vi ner lite mer och det fick vi ju göra om varenda dag den perioden. Varenda dag när jag kom "är ska vi göra spökjakten?" och de små också de sprang med. Så den smittade verkligen av sig i gruppen. Men det var ju just det här att de skrivit den själva.

S: Tror du att det ligger något i att det stora arbetet med att arbeta så här görs initialt men att när barngruppen sedan är van vid arbetssättet så är det mer bara att skörda?

02 05 I: Sen kommer det ja. Det är ju hela tiden ett övande och ett provande och det är likadant kanske när det kommer in nya barn – de kanske hoppar och studsar och någon kanske sitter och leker i ett hörn samtidigt som man hör sagan. Men jag vet ju att någonstans även om man kanske inte skulle kunna tro att de lyssnar så hör de.

S: För barn brukar vara rätt bra på att multitaska ...

02 05 I: Ja, visst! Och vad vet jag – de kanske låtsasleker sagan bredvid där. Och så en dag så är de där ... För när det är nytt så behöver de ju tid att komma in i det ...

S: Då tänker jag på en fråga jag tänkte ställa lite längre fram men jag tror vi tar den nu ... så, ja, just om hur man får hela gruppen med sig eller om där är någon som inte verkar vara med då. Då kan det vara så – om jag tolkar dig rätt – att man kan ändå fortsätta lite grand? Det behöver alltså inte betyda att det finns ett ointresse ...?

02 08 I: Precis, vill någon sitta och hålla på med en sak så gör inte det någonting. Det viktiga är att alla är i rummet och känner sig med i gruppen. Min läslärlärore sa så här: "tänk på att barn som aldrig frågar efter böcker, det är ju ofta de som inte läser hemma och de som läser hemma mycket det är ju de som frågar efter läsning". Och då tänker jag ju att frågar de in så måste vi ju göra det ännu mer ...

S: För de frågar inte eftersom de inte vet om att det är något att man kan be om?

I: Så det är, ja jag tror verkligen att det är en sak vi måste tänka på!

S: Ja ... hur väljer ni ut de böckerna som ni använder? Är det barnen eller de vuxna eller barn och vuxna tillsammans?

06 I: Barn och vuxna tillsammans. Vi går ju alltid till biblioteket och tittar. Så är det ju klart vissa böcker som ibland hör vi ju av oss till bibliotekarien i förväg och ber henne om hjälp att välja böcker till något tema. Kanske att vi vill ha böcker om känslor och gärna då lite svårare känslor som konflikter och så – som barnen kan hjälpa oss att lösa eller så. Så vi, dels är det ju då bibliotekarien och så tittar vi ju också själva då om vi hittar något speciellt. Gärna mycket, jag tycker att förskoletidningen ofta har jättebra boktips, sen ibland på skolverkets sida och sådan sida där det står om ny forskning – där kan det också dyka upp nya böcker som man tänker att den här, den är ny och låter spännande den vill jag prova. Det är ofta så på vår förskola att vi pedagoger tipsar varandra. "Har ni sett den här. Ska vi inte prova den?"

S: Jag har sett att det finns körer för förskolepedagoger men borde det inte finnas läsecirklar också. Där man både kan prata om barn och vuxenlitteratur och inspirera varandra? Finns det tror du?

I: För det ser man inte lika ofta. Kanske Facebookgrupper och sådär ... det finns ju någon ... men inte så mycket. "Lärande genom sagans värld" tror jag den heter. Det är väl hon som har startat den, vad heter hon nu ...

S: Hon som finns i Malmö?

02 08 I: Vad heter hon nu? Maria Rossövik?

S: Henne har jag faktiskt hört talas om ... tack för tipset det ska jag kolla upp!

02 08 I: Och sedan är det ju hon Mirella Forsberg Ahlcrona som har skrivit massor med forskningsarbeten om just handdockan. Där finns ju också mycket spännande att läsa – hon lyfter ju just det där kreativa. Att det måste få finnas ... jag undrar om hon inte kommit med en ny uppsats om det nu ... jag tror det. Det här med det kreativa ... och det kan du säkert hitta om du ...

S: Jag får googla sedan! (skattar)

I: Ja, gör det (skrattar) ...

S: Men ja, då går jag vidare ... (pausar och bläddrar) jag undrar hur era rutiner kring läsningen ser ut? Hur ofta att man läser?

07 I: Vi läser ju varje dag, alltid vid matbordet ...

S: ... men det låter ju nästan som här i huset (förklaring: alla intervjuerna utförs på samma förskola men informanten i fråga har kommit hit från en annan förskola i rektorsområdet för att träffa mig) –så gör man här i huset också!

02 08 I: Jo, men det är nog många av förskolorna som gör det. Just för att få in det alltid. Och så att det blir en stund ... vi brukar börja läsa lite smått mot slutet av måltiden – kanske med att börja prata lite om vad som hände sist och vad vi tycker om boken och så. Och sedan har vi ju i våra projekt där vi läser som är riktad till projekten. Eh ... och sedan vi pedagoger, vi har ju

våra texter som vi läser och vi möts upp en gång per månad och där vi läser just då forskningstexten och sedan sammanstrålar och diskuterar den. Och ser filmerna – där är ju filmer också som är väldigt bra i den ... eh

S: Ja, för visst var du handledare? I Läslyftet?

I: Ja, precis!

S: Så då har du gjort det innan då ...?

08 I: Nä! Näh, har jag inte ... så jag är ju också med och det är ju det som är lite spännande för jag har ju försökt läsa lite i förväg men jag har inte gått någon mer utbildning i just läslyftet än de andra. Jag läser in mig på texten och skriver också läsloggar precis som alla de andra. Så jag är ju med i samtalet men ändå – liksom pushar lite vidare och lägger upp strukturen. Det är jag som lägger ut i tid att nu ska vi läsa de här sidorna och till nästa gång ska ni tänka ut något positivt, något som ni ah nä det gillar jag inte och något som ni kanske tycker att det är bra att bli påmind om – ungefär så. Så diskuterar vi sedan vad alla har med sig.

S: Är alla pedagogerna här med i detta då eller är det vissa på varje förskola eller hur funkar det?

I: Alla, alla är med i detta!

S: Vilken stor grej det låter som!

08 I: Ja, det blir ju en sorts vi känsla – en push känner jag. Jag rekommenderar det för alla arbetsplatser. För vi utvecklas och man utvecklas av texten och av att höra varandras tankar. Och sedan utvecklas man när man får prova det med barnen och testa och göra om och sedan tala om det med andra. Varför blev det nu så här och hur gjorde ni ... Någonstans kanske barnen inte kunde koncentrera sig och så frågar någon: "Men har ni tänkt på det här, det kan ju vara placeringen ..." Det finns så många saker att tänka på och prova. Det är häftigt att se och höra hur kollegorna provar sig fram. Det de får med sig kommer ju till barnens nytta!

S: Ja, det låter verkligen spännande! ... Nu kanske vi kommit in lite grand på läsningens syfte ... men vilka syften kan det ... (paus)

01 I: Åh, det finns ju så många! Dels är det ju språkutvecklande och läs-och skrivutvecklande men det är ju också ett sätt att ... språk bygger ju både identitet och självkänsla hos barnen och just den här ... de lär sig ju vidga hela sin omvärld ... dels blir det omvärlden utifrån sig själva, alltså utåt men också sin inre omvärld, alltså hur man tänker och man fungerar och hur man känner. Det händer så mycket inom barnen när vi läser! Saker som betyder jättemycket och det är det jag tycker är så häftigt. Och att språket ingår i så mycket av ... det som är vi.

S: Ja, just det där med fantasin tänker jag ... det har alla ni, alla mina informanter hittills ... vi har så många och varierade uppgifter inom förskolan men i alla intervjuerna återkommer fantasin som en röd tråd ... som jag ser det.

02 I: Och språk är ju också ... Nu använder jag ju mycket stegvis också där man sitter i grupp och barnen pratar känslor och ... ja, det är lite det sociala och empati och det emotionella och man får tala om konflikter. Ja, hur ser man ut när man är ledsen och hur kan man veta om någon är ledsen ... och att man får prata om saker man varit med och att man får prata om att alla inte reagerar likadant på allt. Någon blir jätteglad när dom ser en hund medan någon blir ledsen ... och då har jag också de här handdockorna med mig. Hunden och snigeln är ju alltid

med. De är lite omaka, den ene är lite busigare och den andra lite lugn och försiktigt och barnen får hjälpa dem med deras konflikter och sådant. Men ...

S: Barnen får en chans att sätta ord på känslor?

02 I: Ja, jag tycker att det är så viktigt! Och de frågar ju alltid efter det här ... och jag tycker att det – nu har jag jobbat med det här i rätt många år och jag upplever det som att barn idag har ett ännu större behov av att prata känslor ... Jag vet inte hur det kan komma sig ... jag har funderat på om vi pratar mindre om känslor privat men jag vet inte ... tempot upplever jag överlag också som högre så vi kanske inte hinner prata så mycket känslor mellan alla planerade aktiviteter. För mig verkar det i alla fall som att barnen har ett stort behov av ett djupare samtal ... De kommer och ber mig ta fram hunden och snigeln så att de vill prata mer om rädsla exempelvis. De vet att det är tillåtet att prata om allt – om sådant man inte pratar om överallt och hursomhelst. Det vet att det är tillåtet och att man kan vara sig själv inför varandra. Det är en väldigt speciell känsla ...

S: Men det låter ju också som att ni har en väldigt god personkemi i gruppen?

02 08 I: Visst, men den har ju kommit efterhand som vi jobbat så. Och det hänger ju också ihop med språket, hela aktiviteten hänger ju på att vi kan uttrycka oss, göra oss förstådda och förstå andra! De har fått prata om hur det kan kännas och hur de upplever saker, om hur ilska känns i kroppen ...

S: Jag skulle kunna tänka mig att det blir färre konflikter i en barngrupp ju fler som kan uttrycka sig och relatera?

02 I: Ja precis! Absolut! Då tänker jag också på det här att vi använder sagor på ryggen också, massagesagor och taktilberöring. Och jag ser ju hur de slappnar av. Bara av att få ta på varandra. Jag tar bara hälften och de får klappa på någon och så visar jag sagan och hur man ska klappa. Sedan byter man. Man märker att gruppen blir mjukare mot varandra ju mer man jobbar med detta. Det blir inte den där hårdheten som kan finnas. Jag tror att det också är något som många barn behöver hjälp med att lära sig, hur man slappnar av. Dagarna kan vara både långa och intensiva och då måste vi hjälpa till att skapa utrymme för att slappna av. När man lägger en hand på så känner man hur spända de kan vara och så säger jag nu ska vi bara ligga här och andas och slappna av och så ska jag berätta en saga för er och det är det som att trycka på en knapp och de pyser ihop.

S: Är det så att vi faktiskt överlag blivit väldigt effektiva på att ta tillvara vår vakna tid – så till den grad att vi ibland glömmer bort pausen har vi ju här ytterligare ett syfte med språket ...

02 05 I: Jag ska säga en sak till – att när man startar sagor eller något projekt så tycker jag att det är så viktigt det här med att väcka förväntan och förundran. Så innan något projekt börjar så brukar jag alltid försöka bygga upp stämningen på något vis. Antingen med att det börjar hända konstiga grejor på avdelningen eller att det helt enkelt bara, ja jag har ett sagoskrin och där kan det ploppa ner konstiga grejor eller lappar. Så att det händer lite grejor någon dag, kanske ett brev från någon "Hej, jag har tittat på er i smyg och ni vet inte vem jag är men jag kommer snart att dyka upp hos er. Jag har lagt en liten överraskning inne i ... men ni måste sjunga hela vägen in till toaletten och kika i burken i fönstren". De blir ju så till sig. Kanske något litet uppdrag på vägen, ni måste krypa under stolarna eller över ... eller cirkla mellan ... kanske kika om någon gömt något i stövlarna ... just att det händer något. Och så trappas det upp lite varje dag tills man då hittar ... en gång var det ett drakägg i skogen, ja det var ett

påskäggs som jag sprayat med guldfärg och lite så för att den skulle vara fin. Och så låg det ett brev intill och det var någon som lämnat det där och man var tvungen att hålla den varm och sjunga och prata med den varje dag och då kanske kanske den kläcks någon dag. Oj, vad de höll på med detta ägget. De sjöng för det, och filtat och in i torkskåpet ... (skratt) och en vacker dag hade det ju kläckts, ja då fick jag ju paja ägget men så hade jag skaffat två drakar. Handdockor och den ena såg väldigt verklig ut. Folkmanis har jättefina handdockor – så de rekommenderar jag.

S: Vill du säga det igen?

I: Folkmanis ... kolla in deras fantastiska handdockor. Så den draken såg verkligen ut som en riktig drake medan brorsan då såg något mera knasig ut ... och så fick de ju flytta in på avdelningen då ... och jag älskar att göra sådant som drar igång barngruppen. Det blir en gemensam upplevelse för hur allt startade – även om projektet kanske mynnar ut i mindre grupper och man behöver jobba så – så får alla ändå en gemensam utgångspunkt!

S: Då kan jag kanske slänga in den här frågan som jag hade tänkt ta längre fram: för det är just om hur man följer upp läsningen ... och här flyter både läsning och uppföljning ihop i ett större projekt ...

I: Ja, att jobba så här är jättespännande.

S: Mm, men har ni andra sätt att följa upp också, som boksamtal eller ...

02 07 08 I: Ja, boksamtal har vi – eller sådana dialogiska samtal. Vi provade ju även sokratiska samtal, där man satt väldigt strikt på sin stol och det var rätt strikta frågor så ... men jag känner att det blev för allvarligt för dem. De fixade inte det och det blev inget roligt av det.

S: Du nämner sokratiska samtal och pedagogiska samtal ...

02 08 I: Ja, det är det vi har provat. Men då vända jag på det och jag tänkte att jag får göra mitt eget mischmasch av detta. Då blev det dialogisk högläsning under tiden men jag hade också med någon form av sokratiska samtal men då fick handdockan ställa frågorna och hålla i samtalet ... och kunde prata med barnen. Hellre än att jag ställde frågor och delade ut ordet.

S: så det blev lättare för barnen att tala med handdockan?

I: Ja, oh ja! Då gick det. Och de liksom satt där ...

S: Tror du det blev mindre ...

I: Ja, det blev inte det där "Ah, nu frågar hon mig och vad ska jag svara ..." Så... (skrattar)

S: Det är spännande!

I: Det är ju det.

S: Du nämnde också koppling bild och musik och hur ni arbetar med det ...

02 03 I: Precis, vi filmar barnen mycket också och de får titta på det igen och se sig själva när de berättar. Jag älskar sådant med hitte-på sagor och de får rita till och sätta upp och organisera. Vi har ju satt upp flanoväggar också så de berättar ju egna sagor också så det inte bara blir att det är vi vuxna som berättar flano och barnen lyssnar ... De klipper och ritar och fäster på kardborreband från biltema som de fäster på och så står de där och berättar för varandra.

S: Har ni filt på väggen då?

02 I: Ja, ja! Så säger de "sätt er ner" så har de hämtat stolar och radat upp. Så har de sina bilder där och berättar sagor för varandra. Och låtsas läsa – det är också häftigt när de gör det. Antingen sätter de en kompis eller ett gosedjur och så kör de då gärna då sådana upprepningssagor – det är ju gärna de som sätter sig. Och så turas de om ...

S: Vad tycker du krävs av en bok för att den ska vara lämplig för en barngrupp?

06 I: Ehh, asså jag tycker att bilderna är jätteviktiga i en bok. Jag har märkt att det är viktigt för barnen. Det kan till och med vara en bok helt utan text ... säger jag! Där man bara kan titta på bilden och hitta på själv en saga utifrån bilden. Att boken inte är helt förutsägbar heller, det tycker jag är bra. Sedan gör det inget om det är en lite längre bok ... Jag brukar stanna och att: "Åh, nu får vi vänta till imorgon och höra hur det gick!"

S: Att man bygger upp en spänning och förväntan på fortsättningen?

06 07 I: Ja, precis! Men jag återkommer till bilderna – de gör verkligen jättemycket. Och det gör inget alls om de går in i känslor eller kanske lite svårare känslor ... att barn trånar ofta efter det tror jag. Att det kan även få vara lite svårare grejor. Som man pratar ...

S: Tror du att vi är lite för försiktiga?

06 I: Ja, det tror jag att vi nog är ibland. Och, även om det är bra om språket ligger på en lagom nivå – med inte för många okända ord – så behöver ämnena verkligen inte vara för enkla.

S: Näh?

I: Så känner jag. Det får gärna utmana barnen och det de tänker på ... och ibland, jag gillar ju de slutet där det är lite sådär ja som i "Draken med de röda ögonen" (kommentar: av Astrid Lindgren) och så flög han in i solnedgången och jag bara "Men var blev han av någonstans?" och så får barnen hjälpas åt att skriva den berättelsen. Så fick de berätta då och så skrev jag ner det slutet som de kom med ... Det tycker jag är ett bra sätt att jobba och de får skapa vidare inre bilder utifrån sagan ...

S: Eftersom slutet kan kännas lite vemodigt så blir det ju också ett sätt att bearbeta det tänker jag?

I: Ja, precis. Hur var det nu – vad skulle draken göra?

S: Okej, men där på din förskola, vem är det som har tillgång till böckerna eller hur har ni dem placerade?

06 I: Asså, vi har dem precis överallt. De är i byggrummet och de är i hemvrån där de leker rollekar och så har vi skapat flera hörnor där man kan få gosa ner sig med böcker. Och sen har vi ju skapat även ute i träffpunkten det där gemensamma utrymmet har vi byggt upp en sagohörna med böcker och kuddar och vi har gjort en stjärnhimmel med slingor ... en krog med berättarfigurer bredvid. Och gärna böcker som knyter an till temat i rummet på något vis, i bygg finns det bilar och hur man bygger och vi har ju också dinosaurier där inne så det finns böcker om dinosaurier också där inne. Ett tag hängde vi ju upp sagobilder som man kunde fantisera kring – bland annat inne på toa. Det dras ju lätt ner förstås men just att få sitta på toa och skapa sina egna sagor!

S: Jag kastar bara ett öga på klockan. Ja, vi har några minuter till ... Eh, jag tror att du redan har svarat på de flesta av mina frågor som jag har kvar men jag ställer den ändå ... ifall ... jag kanske inte tolkat dig rätt ... Tror du att det kan finnas en koppling mellan tidiga litterära upplevelser och texter och senare läsförståelse och förhållande till litteratur?

02 07 I: Ja, absolut. Jag tror mycket på att man ska både läsa hemma och på förskolan så mycket som möjligt men också och kanske framförallt – inte bara läsandet men jag menar att berättandet är en lika viktig del och just det här att få använda ord för att uttrycka sig! I alla dess former. När man har barnen hos sig – kanske vid matbordet – att berätta om upplevelser som de haft. Och de älskar ju sådant, när man själv berättar om sådant man var med om när man var liten. De blir ju så uppspelta och vill höra om och om igen – ”ta det nu igen om när du träffade älgen i skogen”. ”Men jag vill ju höra nu om nu varit med om något ...” Och så är det igång. Att bejaka berättandet och att få klä in bilder och minnesbilder i ord ... och få sätta ord på saker – hur viktigt det är. Det är superviktigt! Är det inte Daniel Stern som säger att det är lika viktigt för barn att lära sig berätta som att lära sig att gå.

S: Ja, och du har ju berättat hur du gör för att få med dig hela barngruppen så det behöver jag inte ta igen. (skratt)

I: (Skratt)

S: Har vi pratat om boken och IKT?

I: Lite kanske?

S: Motsättning eller komplement?

03 I: Jag tycker ju att det är ett komplement. Som med paddan. Att det finns böcker där också ...eh absolut. Men sedan är det ändå något speciellt med böcker, att få bläddra och titta tillsammans mer. Paddan blir lite platt i jämförelse. Det är något lite speciellt att på hålla i en bok och få lukta på böcker och känna på dem ...

S: Tror du att boken behöver värnas något? IKT är ju ändå omnämnt som ett begrepp vi ska använda oss av i Läroplanen men även om de språkliga intentionerna är tydliga i läroplanen finns inte ordet bok eller skönlitteratur med (min anmärkning: Lpfö 2018 använder ordet litteratur).

03 06 I: I paddan är det mesta ofta ganska förstärkt. Om det står att kon råmar så kommer det ett ljud. Men jag tror att barnen gärna hjälper till att göra ljuden och fylla i sådana luckor ... (Skratt) Så jag värnar om stunden med boken. Man får bläddra och titta och det är spännande och man kan ta med böcker ut i skogen ... Så visst, paddan är viktigt men den kan inte ersätta boken. Paddan är ett bra komplement som inte kan ersätta boken.

S: Nu ska jag alldeles strax tacka dig för att du ville ställa upp på intervjun men innan dess ska jag fråga om det är något som du vill tillägga? Det kan vara något jag inte tagit upp eller något du vill utveckla ...

I: Det kommer ju förmodligen när jag kommer hem ...

S: Då är det bara att skriva en rad till min mejl!

02 I: Jag brinner för det tredimensionella berättandet. Att man kan berätta med figurer och bygga upp landskap – det räcker ju med några kuddar. Tyger, plastkrukor och stenar – ta vad ni

hittar och berätta. Det andra som är viktigt, att fråga barnen om de vill testa att berätta. Testa att vara det lilla trollet kanske eller att gå in i olika roller. Kanske den utsatte eller den tuffe. Att de får chansen att utmanas i detta och inte olika perspektiv. Jag upplever detta som lättare: att dramatisera med figurer än med hela kroppen. Det blir ett tryggt filter i mellan som gör att många vågar mer ...

S: Figuren skapar en trygg distans?

02 I: Ja, precis. Det är ju inte jag som gör det jobbiga det är figuren. Och en sak till, ibland behöver det ju inte vara en bok, det kan vara en vers eller någon dikt som vi berättar och gestalter. Vinden blir en scarf som sveper fram över barnen. Att få uppleva taktilt ... När gruppen har varit väldigt stimmig någon gång har det fungerat jättebra. Lägg er ner så får ni höra om vinden och känna om den blåser på er. Rekvisita kan vara så enkel!

S: Det handlar kanske mycket om vårt mod?

I: Ja, visst. Bara våga testa och se vart sagan hamnar!

S: Okej! Jo, jag undrar också om din förskola är stor eller liten?

I: Vi fyra avdelningar. Så den är väl ganska stor. Två avdelningar för yngre, ett till tre och två avdelningar för äldre, tre till fem.

S: Då vill jag tacka för dina intressanta svar och spännande synpunkter!

I: (Skratt) Ja, jag har försökt dela med mig av vad jag tycker är viktigt ...

S: Så då tackar jag för ditt deltagande!

Intervju med informant nummer 4

"Det finns så mycket man kan prata om i barnböcker ... Vi brukar ha ett vardagsspråk som vi kan klara oss ganska bra med men vi behöver bygga ut det ganska rejält och det ser jag som ett av förskolans viktigaste uppdrag."

S: Ja, då kastar jag in den första frågan här. Mm, vad har du för synsätt eller relation till barnlitteratur i förskolan?

I: Jag tycker att det är jätteviktigt. Jag har alltid själv älskat att läsa böcker. Och både i mitt yrke, jag har jobbat inom förskoleverksamheten sedan början på 80-talet så har jag alltid älskat att använda mig av barnlitteratur – barnböcker. Jag ser det som en viktig utgångspunkt för att hjälpa barnen i deras språkutveckling.

S: (Nickar)

02 06 07 I: Det finns så mycket man kan prata om i barnböcker. Dels kan man relatera till egna erfarenheter även i de första pekböckerna – mm (nickar) – och sedan så kan man få in nya begrepp som man kanske varken som pedagog eller förälder tänker på i alla lägen. Vi brukar ha ett vardagsspråk som vi kan klara oss ganska bra med men vi behöver bygga ut det ganska rejält och det ser jag som ett av förskolans viktigaste uppdrag.

S: Ja (nickar).

02 I: Det här att bygga ut barnens ordförråd och begreppsvärld så att de kan uttrycka sig så nyanserat som möjligt.

S: Och då blir boken användbar?

02 07 I: Den blir mycket användbar. Och det finns så mycket utsagt i många berättelser med att man kan komma in på många saker – inte bara det som konkret står utan det här som är underförstått och man kan utläsa av bilder. Och man kan jämföra med sina egna erfarenheter.

S: Så då förstår jag det som att du menar dels det att språket som dyker upp i boken det är ett annat än det vi använder i vardagslag och dels att situationerna de kan vi kanske knyta an till oss själva ...

07 I: Precis, och jämföra och barnen kan få chans att berätta om saker de upplevt som de kommer att tänka på när de hör det här. Sen tänker jag också att man får ju akta sig lite när man läser en bok så att man inte pratar för mycket runt omkring ...

S: Ja ...

07 I: ... för då tappar man berättelsen. Så att det får ju vara i små doser att ja, det här ordet här det har jag funderat på vad betyder det. Och att man plockar lite sen är det ju så lyckligt med våra barn att är det en bok som de gillar så vill de höra den om och om och om igen.

S: Så då kan man spara lite ...

07 I: Ja, precis. Jag tänker att man kan lyfta olika saker olika gånger – för att tydliggöra det.

S: Det var ett spännande svar! Mm, om vi då går vidare till nästa fråga. Sedan jag började läsa i Kristianstad så har jag lite grand fått upp ögonen för att den svenska förskolan har ett väldigt gott rykte internationellt sett men om man sedan tittar på skolresultat ur ett internationellt perspektiv högre upp i åldrarna så går det inte alltid så bra, exempelvis med läsförståelsen. Tror du att vi i förskolan med vårt förhållningssätt och hur vi arbetar kan påverka barnens förhållande till text och litteratur högre upp i åldrarna?

02 05 I: Det tror jag absolut. Just det här att väcka deras intresse för skriftspråk och berättelser och ... ja... jag tänker att det spelar stor roll hur vi presenterar litteratur för barnen och vårt eget förhållningssätt påverkar ju naturligtvis. Har man själv ett brinnande intresse av det så är det ju mycket lättare att sprida entusiasm ... Och får man ett positivt förhållningssätt till litteratur så tror jag att man har mycket vunnit av det. Sedan tänker jag att vi har ju många barn som är lite språksvaga idag och man märker redan i förskolan att de behöver jobba extra och det är ju där jag kommer in som det ser ut nu. Att hela tiden använda mycket bildstöd. Jag använder ju tecken som stöd i mitt arbete och det försöker vi ju använda i förskolorna här också. För att kunna tydliggöra, för att visualisera mycket av det här så att man inte tar bort bildstödet för tidigt. För jag tror att vi kan tappa många barn och elever där att de inte har de inre bilderna än och då blir det svårt och svårförståeligt i många texter.

S: Mm ... (Nickar)

02 I: Så vi måste fortsätta att stötta dem med bilder och visualisera det de läser. Gå in och förklara.

S: Ja ... (Nickar)

04 I: Speciellt, tänker jag också nu när vi får in så mycket flerspråkiga barn som kanske är fem, sex år eller en del kanske är tonåringar innan de kommer hit – de har ett stort arbete att ta till sig det svenska språket. Och då måste vi också arbeta mycket visuellt.

S: Mm. Jaha. Nu blir jag ju nyfiken på vilken typ av litteratur eller texter som du använder dig av i ditt arbete med barnen. Och det går alldeles utmärkt att tolka litteratur och texter ur ett vidgat textbegrepp – så paddan är okej! (skratt)

06 I: (Skattar) Jaha, som det är nu när jag jobbar så här så kan det ju ofta handla om barn som behöver stöttning med sitt uttal och så här och då är det kanske inte så mycket litteratur jag använder i de här sammanhangen. Men när jag använder så kan det handla om att jag kan se att det här barnet har inte klart för sig prepositionerna ... till exempel.

S: Nä just det.

06 I: Och då försöker jag att hitta litteratur där man lätt kan, nu har jag ju inte så långa stunder till varje barn – så det handlar om 20 minuter upp till en halvtimme och då har jag vissa saker jag vill hinna. Och jag vill alltid att barnet väljer den sista aktiviteten vi gör för att barnet ska känna sig delaktig och kunna påverka och gå ifrån rummet med en känsla av att vi har gjort något som jag ville. Mm ... Så det är inte jättemycket litteratur när jag jobbar så här (paus) men jag vill att man på förskolorna jobbar jättemycket med litteratur! Och själv tar jag in det när det passar.

S: Ja ...

02 06 I: Och då jobbar jag ju ofta med att barnet själv ska ha upplevt saker. Så jobbar vi med prepositioner så brukar jag börja med att barnet själv får placera sig på olika ställen och vi kryper under bord och vi står på stolar och så här. Och sedan kanske vi jobbar så med leksaker och så kan jag plocka in litteratur. Så att vi på olika sätt kan få uppleva och plocka in begreppen i ... oss – liksom.

S: Aha! Uppleva med hela kroppen.

I: Så det kan vara ... babblarna är väldigt populära i vårt rektorsområde. Och det finns en bok med Babba som tappar bort sina saker och bananen finns på lampan, bilen finns under soffan och då kan man använd sig av den boken på olika sätt. Det kan se lite olika ut.

S: Jag förstod att den här kommunen är med i Läsluftet?

I: Ja.

S: Ja. Så de pedagoger jag mött har varit väldigt på. Verkligen riktiga sagopedagoger.

02 I: Och det känns härligt tycker jag. Då vet jag att barnen får allt detta när de är i sina grupper. Att man dramatiserar och har sagopåsar och ... där pratar vi ju också mycket om att förstärka med tecken. Vi tillverkar just nu nya sagopåsar och letar just nu efter figurer men vi kommer att lägga i kort med tecken också.

S: Det måste ju underlätta om det hoppar in vikarier som inte har så mycket tecken än. Det gör att även de också kan använda påsarna tänker jag.

I: Precis!

S: Ja, nu jobbar du ju så här nu – men du har ju jobbat på andra sätt tidigare. Så rent allmänt när böcker till förskolan väljs ut vem bör välja?

I: Ja, det beror ju på syftet så klart.

S: Ja ...

06 08 I: Det finns ju stunder när det är barnet som vill och då ska absolut barnet välja och sen kanske jag vill förmedla något ... ta upp ett ämne och då är det ju jag som pedagog som väljer. Och då får man ju hoppas att man faktiskt kan fånga barnet med den berättelsen och att man faktiskt kan förmedla det som man har tänkt. Så det känner jag beror på situationen.

S: Mm ... denna får du gärna svara på allmänt – det blir ju lite lyxigt eftersom du har kontakt med alla förskolorna här. De pedagoger jag träffat – på frågan om hur ofta man läser – så är det ju dagligen. Är det din bild av verksamheten i kommunen? Att man faktiskt läser dagligen.

I: Ja, det känner jag nog. Nu är jag förstås inte i hela kommunen utan jag är bara i det här rektorsområdet.

S: Ja, det förstås. Det vet jag ju egentligen! (skratt)

01 06 08 I: (Skratt) Precis. Men det känner jag ju nog att man gör. Och jag känner att det har blivit ett uppsving av litteratur och att man liksom tänker på att använda litteraturen. För det går ju lite i vågor vilka influenser som kommer och hur man tänker kring uppdraget som man har i förskolan.

S: Jag tittade lite grand ... jag hade egentligen tänkt ta den frågan längre fram men vi slänger in den här. Jo, jag tittade lite grand på den nya läroplanen. Och att formuleringarna om språk blivit förstärkta men ändå ... man använder IKT som ord i texten men inte ordet bok (Min anmärkning: ordet litteratur förekommer). Det står olika texter men det är ju också väldigt fritt. Man skulle rent av kunna få ett intryck av att den skönlitterära boken som sådan inte har någon självklar status. Ja! Så därför tycker jag att det är spännande att möta en verklighet med läslyftet och ett sådant medvetet arbete ändå utifrån läroplanen.

03 I: Men jag tänkte på det att vi hade på prov det här som heter Polyglutt så det var en del pedagoger som hann med att prova lite där och det provade jag också med något barn som blev fånglat. Sedan handlar det ju liksom om att vi som vuxna finns med där bredvid och kan stoppa upp och vara med och prata om det som händer.

S: Polyglutt har jag stött på. Där, på den förskolan, finns också barn med många olika språk. Och då var det ju praktiskt om man vill jobba med sagan om man vill hitta sätt att få med ...

I: ... alla ... ja! Fantastiskt.

S: Jao, jo du kom in på syften med läsning.

I: Mm ...

S: Att det kan vara barnet som är intresserat av något eller att du vill få in något som du tycker behövs. Men vad kan det mer finnas för syften med läsningen?

I: Naturligtvis kan man läsa av den anledningen att man vill ha en skön stund.

S: Såklart!

I: Så tänker jag. Och det kan ju vara för att man vill ta reda på fakta om någonting. Asså att man är vetgirig, nyfiken. Det kan man ju göra på olika sätt. Dels kan man ju ta faktaböcker men man kan ju också ta sagoböcker där det lyfts om man vill.

S: Spännande! Mm ... Den här frågan kan du väl också tolka väldigt allmänt ... olika sätt att följa upp läsning? Med barn då.

02 07 I: Dels tänker jag ju att man samtalar om – vad tänkte du när han gjorde så – eller – titta här låg den där saken, hur hade den hamnat där? Att man följer upp det som händer i sagan. Och sen som jag sa innan relaterar till egna saker. Att man kan bearbeta det genom att göra egna rollspel eller små dockteaterföreställningar. Att man får uppleva det på olika sätt. Man kan måla något man fastnat för i berättelsen. Tja ...

S: Jo! (Paus) Jo, du var ju lite inne på det där med samtal under läsningen. Hur ser du på det, med samtal och frågor under läsningen? Bra eller dålig eller mittemellan? Risker?

02 07 I: Jag tycker ju att det är bra.

S: Mm ...

02 07 I: För jag tycker ju att det är viktigt att lyfta sådana här så att man ser att det finns en förståelse kring det man sitter och läser. Sen är det ju ... risken är ju att det kan hacka sönder berättelsen tänker jag ...

S: Mm ... ja ...

I: Så man får väl försöka hålla det på en någorlunda rimlig nivå så att det inte bara blir fråga på fråga på fråga.

S: Just det ... va jaa ...

I: Här får man ju känner jag, som vuxen någonstans gå in och styra.

S: Ja, um ...

02 07 08 I: Så här, ”nu har vi pratat om det här men nu fortsätter vi att läsa så vi får se vad som kommer att hända”. Så att man ändå får med dem. Får man försöka. Så kan vi fundera sen efter vi har läst färdigt om det är något ni tänker på då så kan vi prata om det.

S: En av mina andra informanter sa att hon försökte ta det lite efter situationen. Om hon hade möjlighet att läsa i mindre grupper så vill hon gärna ha samtal men andra gånger visste hon att det inte skulle funka och då försökte hon ta det ...

02 08 I: Ja, och det kan ju vara att sitter man då 15 – 20 barn så kan det vara svårt – för börjar en fråga så vill nästa och nästa och nästa. Det är svårt att säga att du får fråga och du men inte du och du.

S: Jag funderar på var gränsen går. Säg att man läser mamman och den vilda bebin. Och den vilda bebin sitter i en tall och man börjar prata tallkottar och tallar det växer ju vid stranden och plötsligt är man i havet. Och jag tänker att det kräver mer av mig som pedagog ...

I: Absolut!

S: ... och där måste man försöka träna också.

I: Det var lite roligt att du lyfte vilda bebin för den har jag läst hela helgen för mitt barnbarn. Och det var första gången hon hörde den så vi fick läsa många gånger.

S: Tyckte hon så mycket om den?

I: Ja, och det var läskigt.

S: Min äldste blev inspirerad när vi läste den ... (skratt)

I: (Skratt)

S: Men den håller ju i alla väder. Och här på förskolan var ju det *Örjan den höjdrädda örnen* som var temat nu. Den verkar också vara en sådan som alltid går hem.

I: Men visst ser man liksom hur det påverkar dem. När de både då ser bilderna och får höra ... och det kom ju frågor då från den här lilla tvååringen då: "och det ... och det ... och nej".

S: Det där har tagit mig ett tag att hitta tillbaka till ... man blir ju vuxen någon gång och man läser texten och för mig var det först genom mina egna barn jag kom ihåg att bilden är betydligt mer än en dekoration. Det tog lite tid innan jag slutade stressa iväg med texten.

I: (Skrattar)

S: Jag går vidare. Vad tycker du krävs av en bok för att den ska vara lämplig för en barngrupp?

07 I: Ja, den ska ju handla om någonting som barn kan relatera till tänker jag. Mm ... Ganska tydliga bilder vill jag nog att det ska vara. Samtidigt behöver man kunna läsa in någonting i bilden också så det ska inte vara för avskalat. Nä ...

S: Uuhu ...

07 I: Och sedan beror det ju på situationen. Tänker att det inte får vara alltför mycket text för ska man hålla gruppen intakt och fokuserad så får det inte bli för mycket utan då kan man hellre prata om bilderna och om det man upptäcker där.

S: Jaa. Märker du skillnad tycker du när du läser med barngrupper som är vana att läsa eller ... fast nu är ju era barngrupper ...

I: Nä, och jag jobbar ju inte så i barngrupp. Så jag träffar kanske ett, två eller max tre barn samtidigt.

S: Det blir på ett annat sätt.

I: Är jag med i barngrupp då är jag ju bara med och sitter bredvid i så fall.

S: Och de barn du träffar här de blir ju lästa för.

02 I: Precis. Men jag ser ju återigen att det är viktigt att ha bildstödet och man får använda tekniken så att man kan få upp det på storbild. Och att man läser så att alla kan se samtidigt. Gärna stödteckna de viktiga och bärande orden. För det blir ytterligare en dimension.

S: Jag trodde aldrig att det kunde göra så stor skillnad. Men förra terminen var jag på VFU i f-klass och i den klassen hade flera barn extra stöd och jag skulle hålla i ett projekt där jag bland annat läste för dem. Deras klasslärare fotograferade böckerna och visade på storbild på rutin och det gick ju väldigt bra. Men en dag fungerade inte tekniken så jag tänkte att – jag testar

utan. Men det gick inte alls. Lärarna sa att de gått från att inte kunna läsa i grupp till att med teknikens hjälp kunna läsa nästan allt.

02 I: Precis. Där är mycket att ... de får liksom inte de inre bilderna och då orkar de inte hålla fokus.

S: Nej. Och så mycket trevligare det blir för alla med lässtunden då ... (lite längre paus)

02 07 I: Och jag tänker ... för jag ser det så tydligt ... för jag har en bok som jag tycker är "Ellens boll". Den är liksom, det är en kort berättelse men det händer lite i den och där kan jag också få in olika prepositioner och olika begrepp som man kan behöva jobba med. Och den är så lätt att själv också agera lite till. Hon får ett paket. Vad är det i paketet ...? En röd boll!
(Informanten spelar ut skeendet och gör stora ögon åt den röda bollen) Och jag ser riktigt hur barnen de så här ... (Informanten visar med kroppen hur barnen följer med i berättandet) och de liksom får igång det här – högt upp – så är det och långt bort – där borta.

S: Det är en bok som kan verka enkel men som man kan fylla i en del i så att den funkar för olika åldrar?

06 I: Alla Ellen-böckerna och det är många andra såna här små – man känner inte att de är småbarnsbok på det sättet utan man kan använda dem ganska högt upp.

S: Det är väl så att en riktigt bra barnbok är trevlig även för den vuxne att läsa oavsett vilken ålder den egentligen var tänkt för.

02 I: Det är viktigt att komma ihåg! Så är det ju alltid när man väljer bok – när jag väljer bok så är det ju något som tilltalar mig och som jag känner att det här kan jag förmedla på ett bra sätt.

S: Och om man då turas om att välja så att barnen får välja ibland så blir det ju inget problem att vi presenterat det som kanske då med lusten och fantasin har tilltalat oss. För då delar alla med sig av sina världar. Nu kommer en fråga som kan verka lite fånig men jag skrev frågorna innan jag träffade er. Du anser alltså att skönlitteraturen har en framtid i förskolan.

I: (Skratt) Absolut! Ja, den måste vara kvar! Ja ... (skratt)

S: Har du något exempel på hur man kan arbeta med till exempel bilderboken för att stärka barns förståelse av text?

02 03 07 I: Ja, då tänker jag ju att det är bra att alla kan se samtidigt, att man kan gå in och titta i bilden tillsammans. Ja, kommenterar Olle något för att han satt närmast – nä då kan han kommentera där och då kan alla vara med på vad är det Olle ser och hur tänker han kring det, och jaha nej men jag tänkte på den grejen som var där borta.

S: Mm ...

I: Och det kan hjälpa till med förståelsen ... ja ...

S: Då, om jag då tolkar dig rätt ... och nu ska jag inte lägga orden i munnen på dig så du får protestera om jag har fel ... men det låter som att du tycker att boken och den mera moderna tekniken är komplement till varandra och inte ... tvärtom.

03 07 I: Absolut, ja absolut. Sen tänker jag alltid – jag är lite så här med tekniken – lärplattor och så – för det kan lätt fånga och sedan blir det inte alltid så mycket samtal så det är ju den vuxne som måste vara med och styra upp hur man använder det.

S: Dina kollegor här visade mig något som heter Niki-play, en app, alltså att man kunde hämta exempelvis filmklipp från Youtube men låsa det vid dem man ville ha. Så att inte allt finns tillgängligt

I: Precis. Det är ju jättebra. För att barn är så fantastiska på att lära och tidigt vet de precis var de ska trycka – utan att kunna förutse vad de kan få se.

S: Ofta vet de ju mer än jag när det gäller den biten.

02 I: Sedan tänker jag på det här. Hörförståelse och sådant också – man kan ju se så mycket när de sitter och får instruktioner och jag som då arbetar ensam med dem kan ju se när de får instruktioner i något program vi gör och då kan jag se att ja, nu är de med. Men ibland känner jag också att – ja, um jag gör ett tecken här vid sidan om och då så direkt så vet de. Så de kan visst det ändå behöva det här lilla extra ...

S: Stödet?

I: Ja.

S: Då har vi ju hörförståelsen och här blir den liksom förstärkt av ett tecken – den blir liksom förstärkt av synen ...

02 I: Och vi vet det att många av de här barnen som är i språklig sårbarhet de är mycket starkare visuellt än auditivt. Det är – ord är så flyktiga ...

S: Det är ju intressant – var förståelsen uppstår ...

02 I: Ja, precis. För när jag säger något så en sekund efteråt så är det borta men om jag gör tecknet för boll så är det precis som att det stannar kvar.

S: Ja ...

I: Man ser det och ja man kommer ihåg.

S: Fast det kanske inte är så konstigt om man jämför ... när jag sitter på en föreläsning så minns jag sämre om jag bara lyssnar men skriver jag samtidigt minns jag. Även om jag inte skulle titta på anteckningarna igen ...

02 I: Så ju fler sinnen vi kan använda – vi har ju också känselsinnet som aktiveras. Både syn och vi får höra ordet och vi får känna på det. Och jag är ju precis som du, jag måste skriva – annars är det borta. Jag tycker inte om att bara ta ett kort, som så många gör, med telefonen. Jag måste skriva också och på så viss få in det i min kropp.

S: Så ...

02 I: Ja, och det är ju mycket komplext. Det är inte lätt att förklara hur en språkinläring går till. Det är så många olika processer som är igång. Men jag tänker ju ändå att det är ju viktigt allt vad vi kan tydliggöra så att vi förstår ... Jag jobbade nyligen med ett barn med sammansatta ord och det var barnets förslag att vi skulle jobba med det. Nu är det ett flerspråkigt barn men han verkade vara med på allting och vi fick ihop gräs och matta – det blev gräsmatta och vi hade tand och borste och det blev tandborste och allt verkade okej. Så var det flod och häst

och det blev flodhäst och vi fick ihop alla paren där och sedan jag vet inte om det var intuition eller ... men jag frågade, flodhäst, hur ser den ut? Eller vad det är? Så sa han, det är något de har här, på hästen. Och jag tittade på korten på det ena var det en flodhäst som stack upp huvudet och på det andra något smalt och blått – en flod men det såg ju faktiskt ut som en halsduk ...

S: Aha ...

I: Han förstod bilderna, som han kunde och tolkade ordet utifrån dem ... Aha, så jag då nu ska vi söka fram lite bilder på min lärplatta. Vi tar fram lite bilder på flodhästar. Då visste han genast vad det var och vad de hette på hans språk men inte på svenska.

S: Så viktigt det är att gå in på djupet.

I: För hade vi läst någon saga om en flodhäst så hade han suttit där. Flodhäst, flodhäst vad är det? Han hade säkert kunnat utläsa att det handlade om ett djur, det beror ju på berättelsen.

S: Så många sådana trådar det måste bli i en vardag ...

I: Precis ...

S: Där barnet tolkar ut det som är det mest logiska för henne ... det är ju inte konstigt om det leder till en viss frustration.

I: Så det är jätteviktigt att vi är uppmärksamma på det. Och kan då tecken finnas med som en väg att hjälpa till. Äta och spisa jaha båda dessa betyder att man stoppar något i munnen. Sedan kan spisa såklart vara spisa musik med och det är ju ... det är ju

S: Där har vi överkursen?

I: (Skratt)

02 I: För tänker man hörförståelse och då som någonting helt utan bildstöd ... för en del barn, de som kommit så långt i sin utveckling och har en massa inre bilder så att de kan liksom få fram det då har de det mycket lättare att ta till sig både instruktioner och annat ...

S: Här blev det genast mer komplext!

02 I: Men tänker jag att får man inga inre bilder då är man ju ... lost!

S: Då drar jag slutsatsen, det blev så tydligt nu, att för den tidiga läs- och hörförståelsen så är synen –det visuella – mycket viktig.

02 I: Ja, det tänker jag. Och erfarenheter och upplevelser. Liksom att man bygger begreppsvärlden på det.

S: Sen är jag ju nyfiken på om det är något av det som vi har talat om som du skulle vilja fördjupa dig i eller om det är något som du tycker att jag missat att ta upp rörande ämnet?

I: Hm! (Bläddrar i sitt block) Men nu är jag ju lite mer inne på – jag jobbar ju inte bara med läs – och hör.

S: Det gör inget. Bara kör!

02 I: Jag tänker i det vardagliga. Jag vet inte om ni kommit i kontakt med Veli Tuomela. För han förordar ju hur vi pedagoger sätter ord på det vi gör, på det barnen gör. Så att vi inte bara säger "kan du hämta den?" utan säger "du är snäll och hämtar pennan som ligger på bordet".

S: Japp!

02 I: Att var vi än är sätter ord på det. "Nu ska vi tvätta händerna. Här kommer det kallt vatten ur denna kranen och här kommer det varmt vatten." För att tiden hjälpa dem att bygga upp sitt ordförråd. För ändå så blir ju den springande punkten att ett stort ordförråd med mycket begrepp är förankrat hos barnet då har vi också lättare att ta till oss berättelser och sagor, vi har lättare att förstå instruktioner. Mm. Det påverkar både läs- och hörförståelsen.

S: Ja! När du säger det, så tänker jag på umgänget och samtalet. Att närhet ...

02 I: Ja, vårt förhållningsätt och bemötande är jätteviktigt! När barnen kommer och berättar något – att vi verkligen gör oss vinn om att förstå vad det är de vill förmedla. Och om vi inte förstår det direkt att vi är där och försöker dra i de trådar vi hittar för att komma vidare. Och jag träffar ju många barn som kan ha väldigt svårt att uttrycka och då måste man vara ärlig och säga att just nu förstår jag inte men jag ser att du vill berätta något för mig och jag är jättenyfiken på detta men när din mamma eller pappa kommer då kan vi väl fråga om de kan hjälpa mig att förstå. För jag vill jättegärna veta vad du har att säga – det är viktigt för mig.

S: Ja, då bekräftar du barnet. Det måste hjälpa något med den frustration som kommer av att inte vara förstådd?

I: Såklart att det blir en frustration. Och att man som vuxen kan erkänna när man inte förstår. Ibland så kanske man tror att man förstår och svarar på det och så ser man att barnet någonstans ger upp. Och i efterhand kanske man kommer på eller pratar med någon vuxen som vet mer – att man då går tillbaka och säger det. Att "du, jag missförstod ju dig" eller "jag har fått reda på" eller "det måste ju vara så här du menade". Att man som vuxen kommer tillbaka och inte bara struntar i det.

S: Det kan man ju jämföra med att säga förlåt! Att vuxna vill gärna att barn ska säga förlåt men det är inte alla vuxna som har så lätt att be ett barn om ursäkt. Det är lite samma sak.

02 I: Ja, vårt förhållningsätt och bemötande där jag visar mig genuint intresserad av dig som människa och jag vill veta vad du har att berätta för mig. Det är jätteviktigt! Och sedan då blir det också så tydligt att de barnen som är i språksvårigheter det är kanske inte alltid att de är det ... att i vissa miljöer och i vissa situationer så kan det fungera ganska bra men då måste vi liksom analysera det lite. Vad är det som gör att det blir så bra i den här situationen? Så här ... och kan vi överföra det till där det inte fungerat så bra?

S: Kan det vara att man som barn bara blir tyst i vissa sammanhang?

I: Det kan det ju exempelvis vara ... och det kanske är att man kanske börjar bli medveten om att mitt språk det bär inte riktigt utan jag väljer att vara lite tystare när jag är i det här sammanhanget.

S: Så tidigt?

08 I: Ja, oftast är de väl en fem sex år innan de blir så medvetna men det finns de som redan tidigare kan märka och jag känner att det är jätteviktigt och att om man märker att barn börjar tystna då måste vi finnas där och stötta och lyfta.

S: Ja. Det du säger nu om känsligheten och tystnaden får mig att tänka på hur viktigt det är vad vi säger och signalerar inför barnen.

I: Ja, de känner av! Det upplever jag att barn känner av även när de inte förstår de exakta orden så förstår de på tonfall och ...

S: Det måste handla om överlevnad ...

I: Och de läser mycket mer på kroppsspråket än vi kanske förstår att vi avslöjar.

S: Då har jag ju inte fler frågor ... men har du något mer vill jag gärna höra det!

02 08 I: Nä, det jag tänker på är att ibland kanske man kan känna lite att nu borde barnen kanske kunna så här mycket och nu borde de fixa ...

S: Ja ...

02 08 I: ... att vi läser utan bilder eller så ... kortare berättelser. Och jag tänker men hm varför är det så viktigt? (Skrattar)

S: Ja, intressant ...

I: För liksom en bild det gör ju också att man har något att vila ögonen på och jag tänker att ändå att förståelsen ökar så fort vi har någonting som visuellt stöder det vi hör.

S: Är det något som ligger i tiden tror du, att vi ska uppnås och mätas?

I: Nä, det har nog varit så sedan flera år tillbaka – speciellt när man kommer upp i skolans värld att då ska man börja kunna klara det utan bildstöd men jag förordar tvärt om.

S: Ja ...

02 I: Och vi vet ju att barn behöver bildstöd för att kunna se dagordningen eller vad som ska hända under dagen – att vi inte bara ska säga det utan det ska finnas ett bildstöd så att barnen själva kan gå dit och titta ”ja just det efter rasten ska vi jobba med det”. Och att det är en trygghet och att barnen mår bra av det och så är det ju för oss vuxna med. Vi kommer ju inte till jobbet oförberedda och hoppas att någon ska berätta för mig vad som ska hända. Vi vill ju också veta och ha vår dagordning. Jag tänker att allt sådant här som blir tydligt strukturerat – om det sedan är en dagordning eller en sagoberättelse så gör det ju då att fler barn kan ta del och vara delaktiga samtidigt som att det inte är skadligt för någon.

S: Nä, för det bromsar inte dem som kommit längre i språkutvecklingen?

I: Nä, inte alls. Det bara tydliggör och strukturerar det för alla. Och det är bra för alla!

S: För det blir inte en push framåt då – om man plockar bort bildstödet?

I: Nej, inte alls. Och bildstödet kan istället förändra sig med åren ... Man kan ha stödord när man kommit dit hän ...

S: Jaha!

I: Så det tycker jag är superviktigt. Jag ska bara se i mina anteckningar – jag förberedde mig ju lite utifrån informationsbrevet du skickade ut.

S: Vad nyfiken jag blir!

I: Nä, det mesta har vi väl täckt in. Tycker jag nog.

S: Jag tycker att jag fått många spännande nya infallsvinklar. Det ska du ha stort tack för!

02 07 I: Jaha Det vi kanske inte har nämnt är att i alla berättelser så fort vi kan relatera till oss själva eller när vi kanske nästa vecka kanske läser berättelsen igen så övar vi upp vår förmåga att minnas.

S: Ja ...

I: Och det är också jätteviktigt att kunna minnas saker och kunna relatera till och det – visst vi har kanske touchat det i samtalet men ...

S: Men det är ytterligare en aspekt ...

02 I: Det bygger ju vårt inlärande på att vi minns det vi varit med om ...

S: För hur ska vi annars ...

I: Nä, så det är en viktig aspekt av det hela.

S: Jag tror jag behöver mer tid på mig att skriva det här ... (Skratt)

I: (skratt)

S: Då tänker jag som så att om du inte har mer att ta upp så ska jag sedan tacka för din tid. Men har du mer ...

I: Det kommer nog ikväll för jag är en sådan som går och funderar. Och du får gärna återkomma om du kommer på något.

S: Tack, det ska jag gärna göra! Och så vill jag tacka dig så hemskt mycket för din tid!

I: Tack själv! Och välkommen ut i verksamheten.

